

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

عنوان درس :
مبانی جامعه‌شناسی رشته‌های
اقتصاد، حسابداری، روان‌شناسی و علوم تربیتی
(3 واحد)

منبع : درآمدی به جامعه‌شناسی

بروس کوئن

ترجمه محسن ثلاثی

چاپ بیست و هفتم : 1385

تهیه‌کننده : مرزده کیانی

اهداف درس

- هدف جامعه شناسی مطالعه و شناخت علمی زندگی اجتماعی انسانها است.
- در این برنامه دانشجو با مفاهیم زیر آشنا می شود :
 1. تعریف و انواع جامعه شناسی
 2. روش پژوهش در جامعه شناسی
 3. اصطلاحات جامعه شناسی

- و انتظار می رود:
- 1. جامعه شناسی را تعریف کند.
- 2. روشهای پژوهش در جامعه شناسی را نام ببرد.
- 3. تفاوت روشهای پژوهش را شرح دهد.
- 4. اصطلاحات جامعه شناسی را تعریف کند.
- 5. سازمانهای رسمی را تعریف کند.
- 6. ویژگیهای دیوانسالاری را نام ببرد.
- 7. مفاهیم قدرت، جنبش و دگرگونی اجتماعی را توضیح دهد.
- 8. عوامل موثر در دگرگونی اجتماعی را نام ببرد.

کاربرد درس

- دانشجویان رشته های حقوق ، مدیریت ، اقتصاد ، تاریخ ، روان شناسی ، علوم تربیتی و و حتی شاخه های گوناگون رشته های علوم پایه و پزشکی که به فهم عمیق و علمی مسائل اجتماعی علاقمندند ، با این درس آشنا می شوند . این درس ابهاماتی را که شیوه طرح مسائل و ذهن نقاد دانشجو با آن روبرو است برطرف می کند . این درس برای رشته های اقتصاد ، روان شناسی و علوم تربیتی پایه محسوب می شود.

• دانشجوی گرامی

در این نرم افزار آموزشی صرفا از مطالب پیچیده
فصول کتاب درسی اسلاید تهیه شده است و از
پرداختن به مفاهیم ساده خودداری شده است .

فهرست

- جامعه شناسی
- پژوهش جامعه شناختی
- فرهنگ
- منزلت و نقش
- اجتماعی شدن و شخصیت
- گروه های اجتماعی
- نهادهای اجتماعی

- خانواده
- نظارت اجتماعی
- رفتار انحراف آمیز
- طبقات اجتماعی
- تحرک اجتماعی
- جمعیت و بوم شناسی
- اجتماع روستایی و اجتماع شهری
- رفتار جمعی

- روابط نژادی و قومی
- سازمانهای رسمی
- قدرت اجتماعی
- جنبش های اجتماعی
- دگرگونی اجتماعی و فرهنگی

فصل 1

• مقدمه

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. تعریف علمی جامعه شناسی را بیان کند .
 2. اهمیت و فایده جامعه شناسی را بیان کند .
 3. اهداف عمده جامعه شناسی را توضیح دهد .
 4. منابع جامعه شناسی را نام ببرد .
 5. ارتباط جامعه شناسی و علوم دیگر را شرح دهد .
 6. نقش اسپنسر , دورکیم و وبر در تحول جامعه شناسی بیان کنند .

تعریف جامعه شناسی

- جامعه شناسی را می توان به عنوان بررسی علمی گروهی زندگی انسانها تعریف کرد .
- جامعه شناسی به عنوان یک رشته علمی , فلسفه اجتماعی نیست ونیز نظامی از ارزشها نیست که به مردم بگوید چه رفتاری باید داشته باشند .

اهمیت و فایده جامعه شناسی

فایده جامعه شناسی از چند جهت قابل بررسی می باشد:

1. نگاه تازه به محیط اجتماعی؛
2. شناخت جایگاهمان در جامعه؛
3. آشنایی با گروه های اجتماعی؛
4. شناخت دیدگاه های متفاوت با خودمان؛
5. تخفیف تعصب ها و پیشداوری ها.

فایده بررسی جامعه شناختی

تخفیف
تعصب و
پیش داوری
خودمان

شناخت
دیدگاه‌های
متفاوت با
خودمان

آشنایی با
گروه‌های
اجتماعی

شناخت
جایگاه
فرد در
جامعه

نگاه تازه
به محیط
اجتماعی

اهداف عمده‌ی جامعه‌شناسی

- یکی از هدف‌های عمده جامعه‌شناسی پیش‌بینی رفتار اجتماعی و نظارت بر آن است.

- پیش‌بینی رفتار اجتماعی
 - نظارت بر رفتار اجتماعی
- ◀ غیر نگرش ▶ ذقت بیشتر

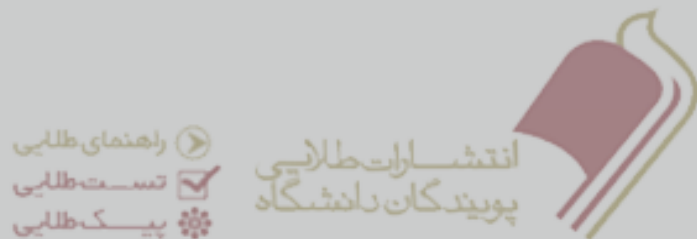
منابع جامعه شناسي

1- يکي از منابع جامعه شناسي، عقل سليم است.
به باور روزمره‌اي که از نسلي به نسل ديگر
منتقل مي‌شود، عقل سليم گويند.

عقل سلیم

مثال این که گفته می‌شود، جوانان طبقه متوسط کمتر از جوانان طبقه پائین مستعد بزهرکاری‌اند، از نظر جامعه‌شناسی نادرست است.

بنابر این عقل سلیم اگر در معرض آزمون و تحلیل
علمی قرار گیرد، معتبر و پذیرفتنی است.

www.bookgolden.com

2- يکي ديگر از منابع، ادراک شهودي است. اين ادراک مبتني بر اطلاعات نيمه موثق و منابع مهم است.

• ادراك شهودي يك دانش غريزي است.
ادراك شهودي و عقل سليم در جامعه
شناسي جايي دارند، زيرا در تحول
فرضيه‌ها غالباً نقش دارند.

منابع جامعه شناسي

ادراك شهودي

عقل سليم

جامعه شناسي به عنوان يك علم

جامعه شناسي نیز مانند علوم اجتماعي دیگر، از بیشتر رشته‌هاي علوم اجتماعي دقت کمتری دارد. این مسأله چند دلیل اساسي دارد:

1. روش علمي به تازگي در بررسی رفتار اجتماعي به کار گرفته شده است،

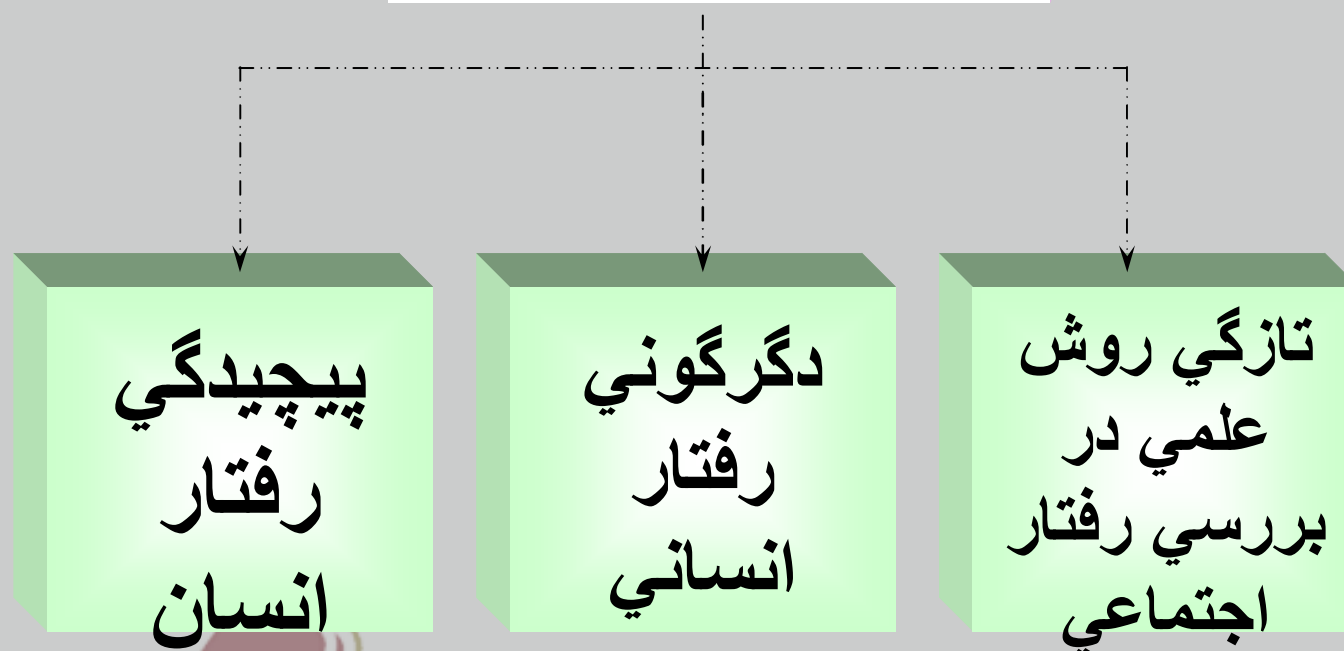
دلایل دقت پائین جامعه شناسی

2. در برخورد با موضوعهای انسانی مسائل
بسیاری مطرح می‌باشد که در بررسی
فیزیک یا زمین شناسی وجود ندارد،

ادامه بحث

3. رفتار افراد دستخوش دگرگونی‌هایی است که همین دگرگونی‌ها می‌توانند در رابطه آن‌ها با دیگران و نیز با دانشمندانی که می‌خواهند آن‌ها را مورد بررسی قرار دهند، تأثیر شایانی بگذارند.

دلایل دقت پائین جامعه شناسی

ویژگی‌های روش علمی در جامعه‌شناسی

روش بررسی علمی باید شرایطی داشته باشد:

1- شواهد تحقیق پذیر: تحقیق علمی به مشاهدات

عینی و واقعی نیاز دارد که بتوان صحت و سقم
آنها را آزمود.

• از آنجا که شواهد تحقیق پذیر برای هرگونه تحقیق علمی ضرورت دارند، بررسی مسائل گوناگون مابعدالطبیعی، مانند حدوث در تحقیق علمی جامعه شناسی جایی ندارد.

ادامه بحث

2- طرد حقایق مطلق: حقیقت علمی همیشه باید پذیرای تجدید نظر باشد. دانشمند باید آماده آزمودن شواهد تازه باشد.

ادامه بحث

3 بیطرفی اخلاقی: علم به پرسش‌های راجع به واقعیات پاسخ می‌گوید، ولی نمی‌تواند اثبات کند که يك ارزش از ارزشی دیگر بهتر است

این ارزش‌های اجتماعی‌اند که در نهایت تعیین
می‌کنند که دانش را چگونه باید به کار
بست. دانشمند نباید اجازه دهد که
ارزش‌های شخصی‌اش بر طرح و انجام
تحقیق حرفه‌اش تأثیر گذارند.

ادامه بحث

4- عینیت: ثبت همه مشاهدات بدون موضع‌گیری را عینیت گویند. یعنی بدون این‌که ارزش‌ها و نظرات شخصی دخالت داده شود، واقعیت بررسی شود.

ادامه بحث

5- روش‌های بررسی دقیق و استاندارد شده: جامعه شناسی باید توصیف‌های درست و دقیق از داده‌های تحت بررسیش به دست دهد، باید طرح منتظمی برای گردآوری داده‌ها در دست داشته باشد و روش‌های گردآوری داده‌ها و یافته‌هایش را به دقت مشخص کند.

ادامه بحث

6- مهارت حرفه‌ای: مشاهدات علمی باید به وسیله مشاهده‌گران تعلیم دیده انجام گیرند، زیرا مشاهده‌گر تعلیم ندیده ممکن است مشاهداتش را درست بیان نکند.

ادامه بحث

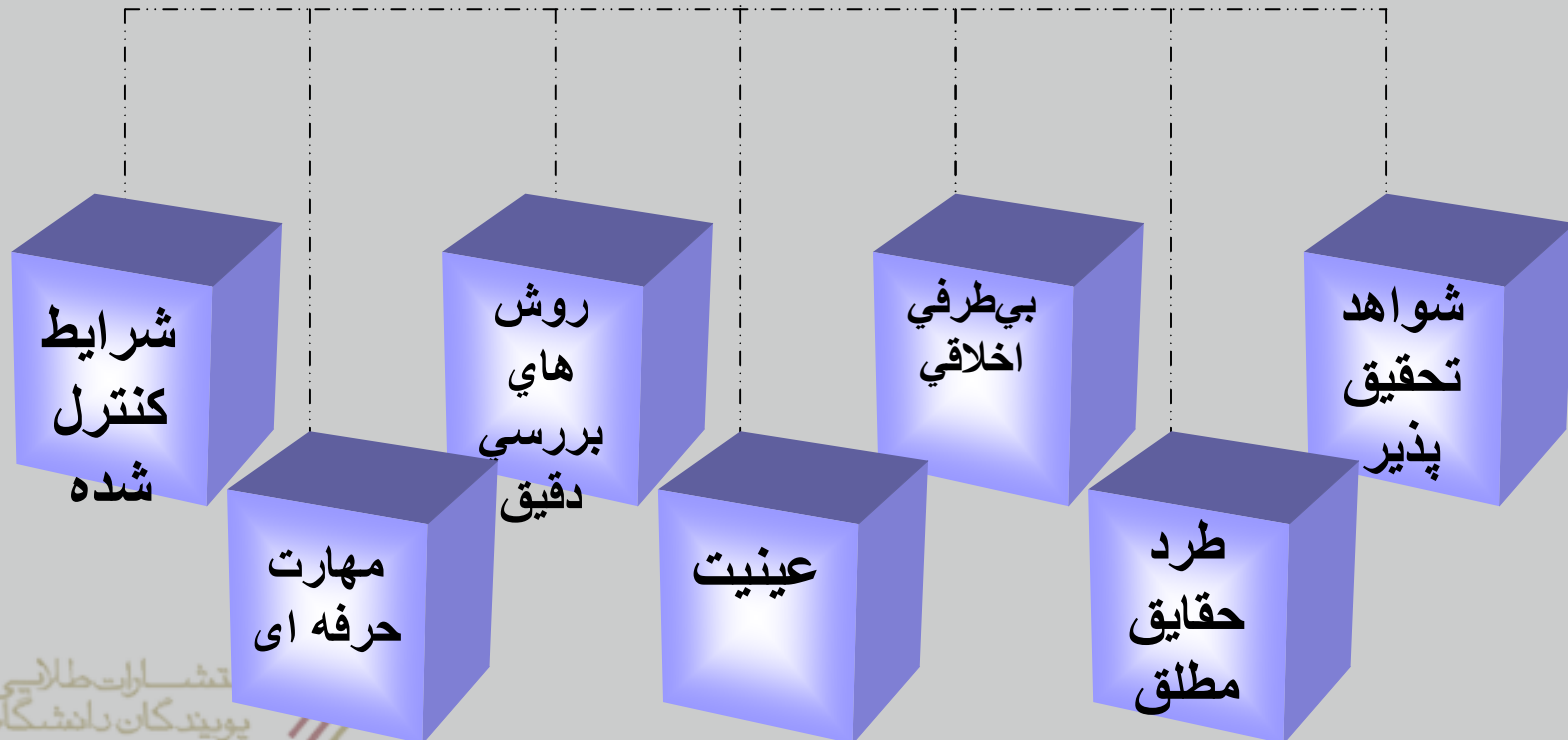
7- شرایط کنترل شده: فرض کنید يك جامعه شناس بخواهد تأثیر کاربرد دو پلیس گشت را به جاي يك پلیس گشت مورد بررسی قرار دهد. در يك چنین بررسی همه شرایط از جمله حوزه گشت، آموزش، آمادگی جسمانی، سابقه کار و ... پلیس گشت، باید بدون تغییر باقی بماند.

ادامه بحث

- تنها تغییری که باید پیش بیاید، استفاده از يك پلیس اضافی است. در صورتی که همه شرایط دیگر ثابت باشند، اگر نتایج گشت با کاربرد پلیس اضافی تغییر کند، پس وجود پلیس اضافی را باید عامل این دگرگونی دانست.

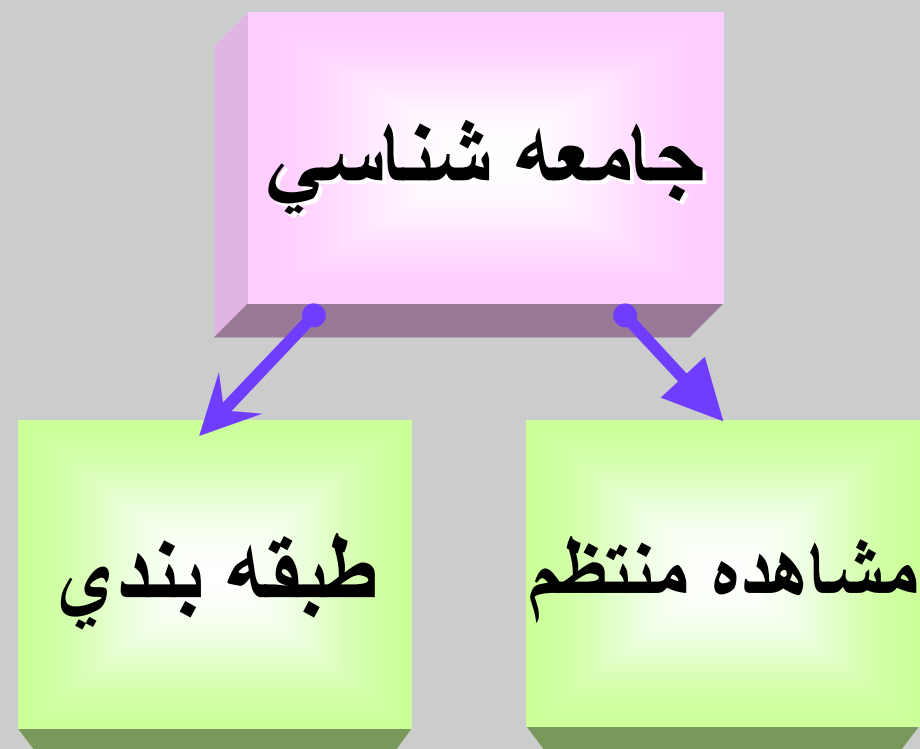
ویژگی‌های روش
علمی
جامعه‌شناسی

تحول تاریخی جامعه شناسی

- جوان‌ترین علم رشته علوم اجتماعی، جامعه شناسی است. واژه جامعه شناسی را در سال 1838 اگوست کنت فرانسوی در کتاب فلسفه اثباتی‌اش، بدعت گذاشت. کنت را عموماً بنیانگذار جامعه شناسی می‌دانند.

• کنت معتقد بود که علم
جامعه شناسی باید بر پایه
مشاهده منتظم و طبقه
بندی استوار است.

• هربرت اسپنسر در سال 1876 نظریه تکامل اجتماعی را تحول بخشید که پس از پذیرش و رد اولیه، اکنون به صورت تعدیل شده دوباره پذیرفته شده است.

• اسپنسر نظریه تکاملی داروین را در مورد جوامع بشری به کار بسته بود. او معتقد بود که جوامع انسانی از طریق يك تکامل تدریجی، از ابتدایی به صنعتی تکامل می‌یابند.

• اسپنسر در نوشته‌هایش یادآور شده بود که این جریان يك فراگرد تكامل طبيعي است که انسان‌ها نباید در آن دخالت کنند.

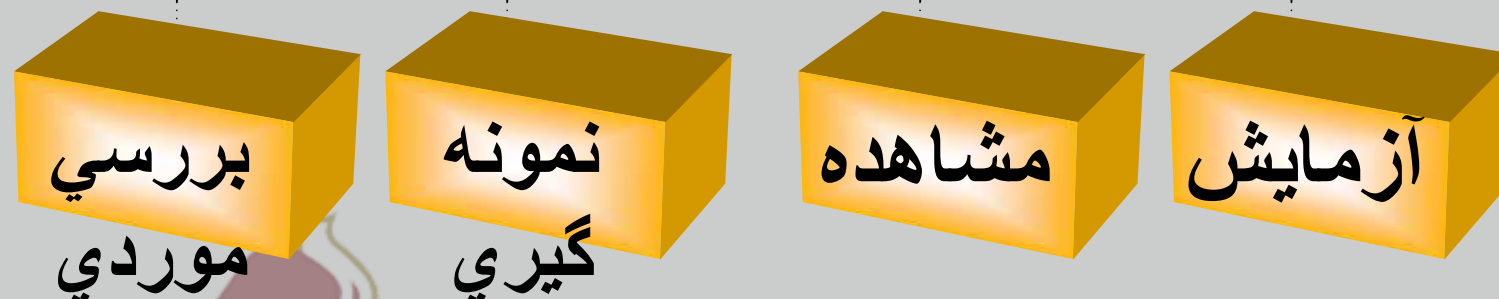
فصل 2

• پژوهش جامعۀ شناختی و روشهای تخصصی آن

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. دلایل پائین بودن دقت جامعه شناسی را نسبت به علوم طبیعی توضیح دهید .
 2. شرایط روش علمی جامعه شناسی را بیان نمایند .
 3. مراحل روش علمی تحقیق در جامعه شناسی را توضیح دهند.

فنون پژوهش جامعه‌شناسي

فنون پژوهش جامعه شناختي

- چهار فن که در بیشتر پژوهش‌های جامعه شناختي عموماً به کار برده می‌شوند، عبارتند از: آزمایش، مشاهده، نمونه‌گیری و بررسی موردی.

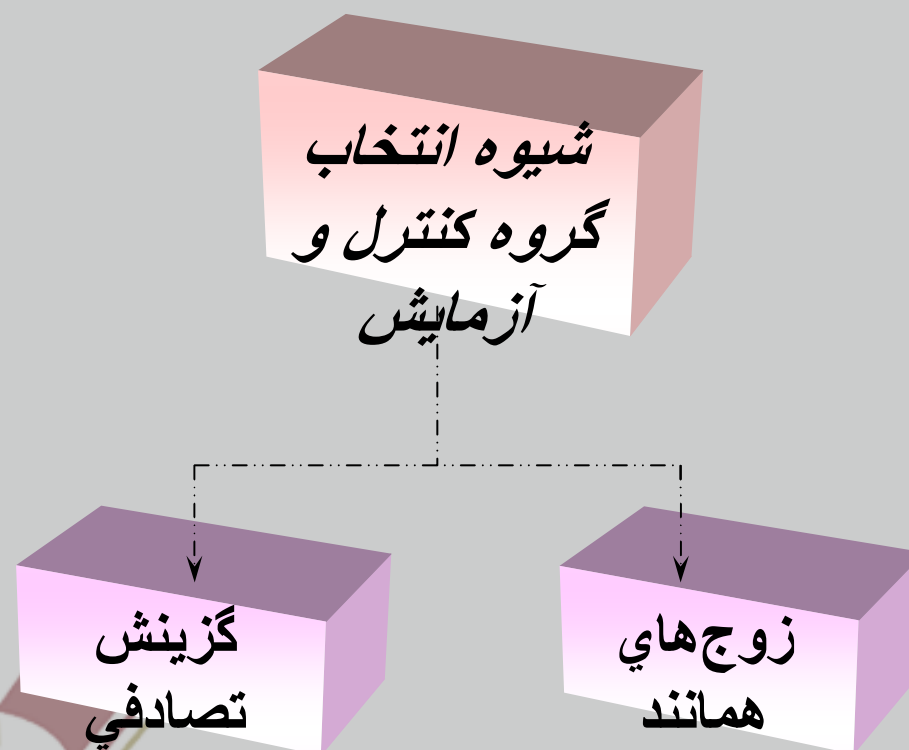
- به نظر شما اگر محققي بخواهد تأثير تسهيلات سمعي-بصري را روي دانشجويان دوره ليسانس آزمائش کند، از چه فني استفاده مي‌کند؟

آزمایش

- در آزمایش که هم در آزمایشگاه و هم در میدان تحقیق انجام می‌گیرد، همه متغیرها به جز متغیر مستقل، ثابت باقی می‌ماند. محقق متغیر مستقل را تغییر می‌دهد تا ببیند که چه دگرگونی‌هایی در موضوع تحقیق، بوجود می‌آید.

- تفاوت بررسی مشاهدہ‌ای با آزمایش این است کہ در این روش، محقق متغیر مستقل خود را در کارش دخالت نمی‌دهد، بلکه موضوع کارش را در یک موقعیت طبیعی به دقت مورد مشاهدہ قرار می‌دهد.

- جامعه شناس به دو شیوه می تواند گروه کنترل و آزمایش را انتخاب کند:

ادامه بحث

1. روش گزینش زوج‌های همانند: در این شیوه، آزمایش‌کننده گروه‌ها را به گونه‌ای نظم می‌دهد که در برابر هر شخص از گروه کنترل، یک فرد همانند او در هر کدام از گروه‌های آزمایش قرار گیرد.

ادامه بحث

- منظور از افراد همانند افرادی است که بر حسب برخی متغیرهای عمده، درست شبیه هم باشند.

2. فن گزینش تصادفی: در این شیوه، افراد بر حسب تصادف آماری، در هر يك از دو گروه کنترل یا آزمایش پخش می‌شوند.

بررسی مشاهد‌ای

- اگر قرار باشد محقق رفتار شرکت کنندگان در انتخابات شوراها را بررسی کند، مثلاً بررسی کند چه گروه‌های سنی بیشتر مشارکت داشته‌اند، یا وضعیت حجاب و پوشش رأی‌دهندگان چگونه است، از روش مشاهده استفاده می‌کند.

ادامه بحث

- خیلی وقت‌ها پیش آمده که از پنجره بیرون را نگاه می‌کنید، بعضی وقت‌ها از پنجره اتوبوس در حین حرکت از خیابان‌ها و مکان‌های مختلف در حالی‌که غرق در افکارتان هستید، به بیرون خیره شده‌اید.

ادامه بحث

- اما آیا می‌توان به این نوع نگاه کردن ،
مشاهده گفت؟ مطمئناً پاسخ شما منفي
است. مشاهده علمی، دارای ساختار
مشخص و از پیش تعیین شده است.

نمونه گيري

- از نمونه گيري براي گردآوري داده‌ها، معمولاً از طريق پرسشنامه يا مصاحبه، استفاده مي‌شود، به گونه‌اي كه از ميان انبوه داده‌هاي راجع به يك موضوع نمونه‌هاي طبقه بندي شده‌اي برگزيده مي‌شوند.

گردآوری
اطلاعات

مصاحبه

پرسشنامه

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

- بر پایه داده‌های نمونه گیری شده تعمیم‌هایی درباره گروه مورد بررسی به دست داده می‌شود.

بررسی موردی

- جامعه شناسان برای شرح کامل و جزء به جزء يك پدیده از بررسی موردی استفاده می‌کنند بدون آن‌که کارشان را به صرف پرسشگری یا مصاحبه از افراد موضوع مورد بررسی محدود سازند. این فن به عنوان یکی از منابع فرضیه، مفید واقع می‌شود.

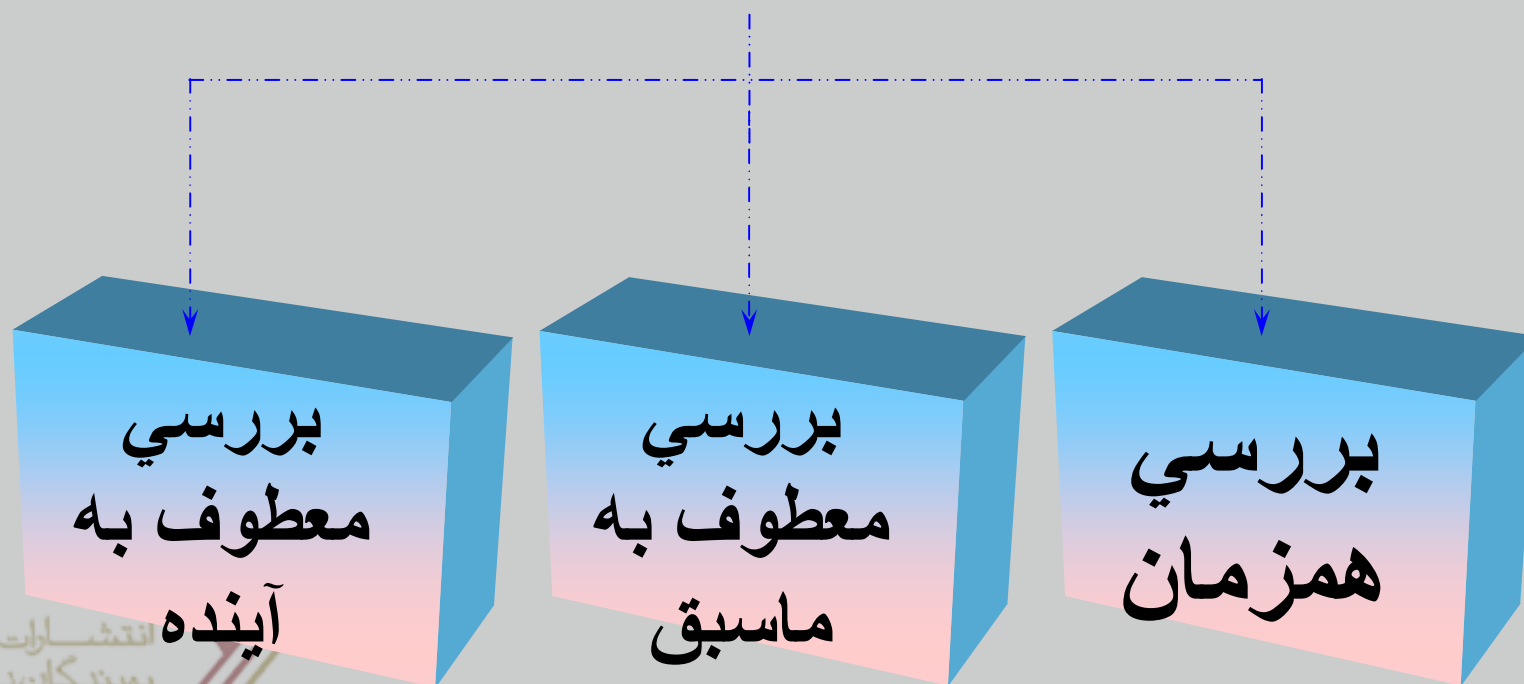
عوامل زمانی تحقیق

- بررسی همزمان: مقایسه موقعیت‌هایی که میان گروه‌های گوناگون در یک مقطع زمانی وجود دارد.
- بررسی معطوف به ماسبق: بررسی موقعیتی که قبلاً رخ داده است.

ادامه بحث

- بررسی معطوف به آینده: یک نوع بررسی که در زمان حال آغاز می شود و در آینده گسترش می یابد.

عوامل زمانی تحقیق

اعتبار و پایایی

اعتبار، میزانى است كه نشان مى‌دهد داده‌هاى بدست آمده تا چه حد واقعيت را در خود منعكس مى‌كنند.

پایایی عبارت از میزان توافقی است که پژوهنده‌های مختلف بر نتایج بدست آمده یک موضوع مورد بررسی اطلاق می‌شود.

دشوارې هاي تحقيق جامعه شناختي

- شرایط اجتماعی متغیر: تغییر مدام شرایط اجتماعی
ایجاب می‌کند که مقتضیات زمانی مکانی در هر
گزارش مشخص گردد.

ادامه بحث

مشکلات مربوط به ماهیت تحقیق جامعه شناختی: طرح
يك بررسی و یا حضور بررسی کننده ممکن است
رفتار موضوع مورد بررسی را تغییر دهد.

ادامه بحث

- اگر مردی موضوع يك بررسی درباره حقوق برابر برای زنان قرار گیرد، ممکن است در برابر پرسشگر زن واکنشی نشان دهد که با واکنش او در برابر پرسشگر مرد تفاوت داشته باشد و اگر در زمان ارائه پرسشها همسرش نیز حضور داشته باشد، واکنش او ممکن است باز هم تفاوت پیدا کند.

ادامه بحث

- پیش‌بینی ناپذیری رفتار انسان‌ها.
- محدودیت‌های اخلاقی: جامعه شناسی، برخلاف علوم فیزیکی و طبیعی، در این مورد که چه نوع تحقیقی از نظر اخلاقی پذیرفتنی است، محدودیت‌های فراوانی دارد.

ادامه بحث

- محدودیت در آزمایش: در بسیاری از موارد، با آن که می‌دانیم یافته‌های يك بررسی بسیار ارزش دارند، اما هزینه‌های بسیار سنگین‌تر از آن است که بتوان اجرايش کرد.

دشواري هاي
تحقيق جامعه
شناختي

محدوديت هاي
اخلاقي

مشكلات مربوط به
ماهيت تحقيق جامعه
شناختي

محدوديت در
آزمائش

پيش بيني ناپذيري
رفتار انسان ها

شرايط اجتماعي
متغير

جامعه شناسی ناب

- جامعه شناسی ناب به دنبال دانش است. بدون آن که در نظر داشته باشید که این دانش را چگونه می توان به کار بست.

فصل 3

• فرهنگ

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. فرهنگ را تعریف کند و هنجارهای فرهنگی را بشناسد.
 2. بامفاهیم مجموعه فرهنگی و یکپارچگی فرهنگی آشنا شود .
 3. نسبیت فرهنگی را تعریف کند.
 4. قوم پرستی و واپسماندگی فرهنگی را توضیح دهد .
 5. دگرگونی اجتماعی را تعریف کند و عوامل مؤثر بر آن را نام ببرد .

فرهنگ

فرهنگ را می‌توان به مجموع رفتارهای اکتسابی و ویژگی اعتقادی اعضای يك جامعه معین تعریف کرد.

انسان‌ها با توسل به نمادها به سه شیوه بنیادی
ارتباط برقرار می‌کنند:

1. زبان گفتاری

2. زبان نوشتاری

3. زبان جسمانی

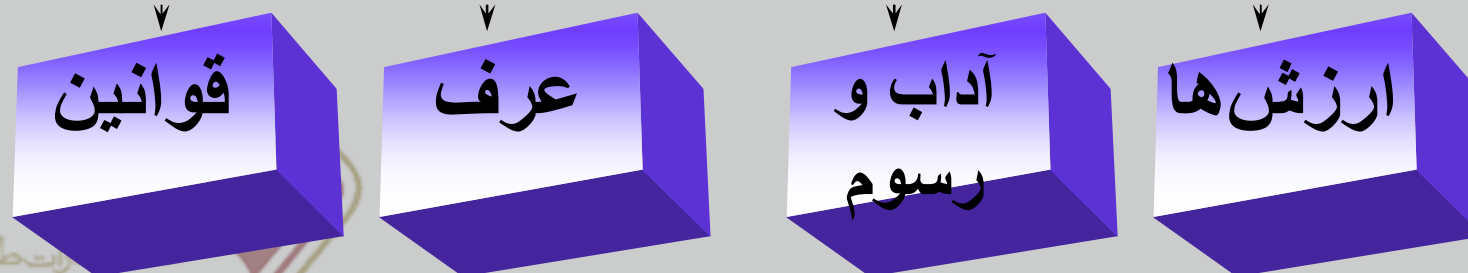
سه شیوه بنیادی ارتباط

هنجارهاي فرهنگي

هنجارهاي فرهنگي معيارهاي رفتاري ثابتي است كه گروه به لحاظ فكري يا رفتاري از افراد انتظار دارد يا آن را تائيد مي كند.

صورت‌های هنجارهای فرهنگی

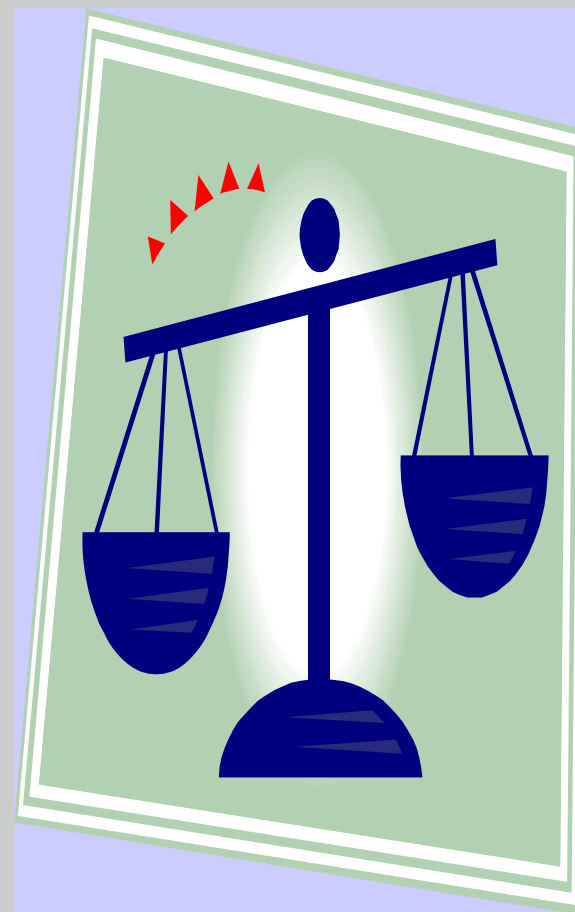
صورت‌های هنجارهای فرهنگی

- صورت‌های هنجارهای فرهنگی عبارتند از:
- ارزش‌ها: احساسات ریشه‌دار و عمیقی است که اعضای جامعه در آن شریکند.
- آداب و رسوم: شیوه عملکرد مرسوم در جامعه است.

صورت‌های هنجارهای فرهنگی

• **عرف:** رسومی است که از ویژگی‌های معناداری از رفتارهای درست و نادرست را دربرمی‌گیرد.

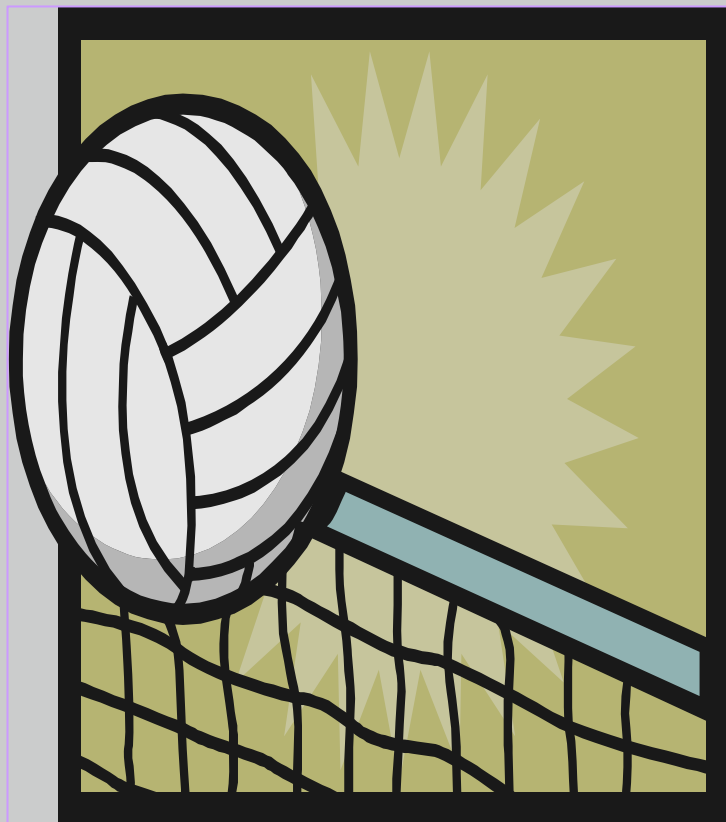
• **قوانین:** بخشی از عرف که به صورت قواعد و مقررات درآمده است.

قانون	عرف	آداب و رسوم	ارزشها	صورت‌های مختلف هنجارهای فرهنگی
شیوه رسمی	شیوه اخلاقی	شیوه رفتاری	احساسات عمیق و ریشه‌دار	معیار رفتاری هنجارها
مجازات رسمی	تنبیه غیر رسمی	تنبیه غیر رسمی	تنبیه غیر رسمی	عدم اجرای هنجارها

• مجموعه فرهنگی به
مجموعه‌ای از عناصر
مرتبط فرهنگی اطلاق
می‌شود. مثلاً توپ عنصر
فرهنگی به شمار می
رود

مجموعه فرهنگی

- بازی فوتبال یک مجموعه فرهنگی است

يکپارچگي فرهنگي

- به سازمان و عملکرد کارکردي و یکپارچه همه عناصر و مجموعه‌هاي يك فرهنگ، یکپارچگي فرهنگي اطلاق مي‌شود.

قومپرستي

- قومپرستي كه به گرايش افراد يك جامعه در جهت برتر پنداشتن فرهنگ ويژه‌شان، اطلاق مي‌شود.

واپسماندگی فرهنگی

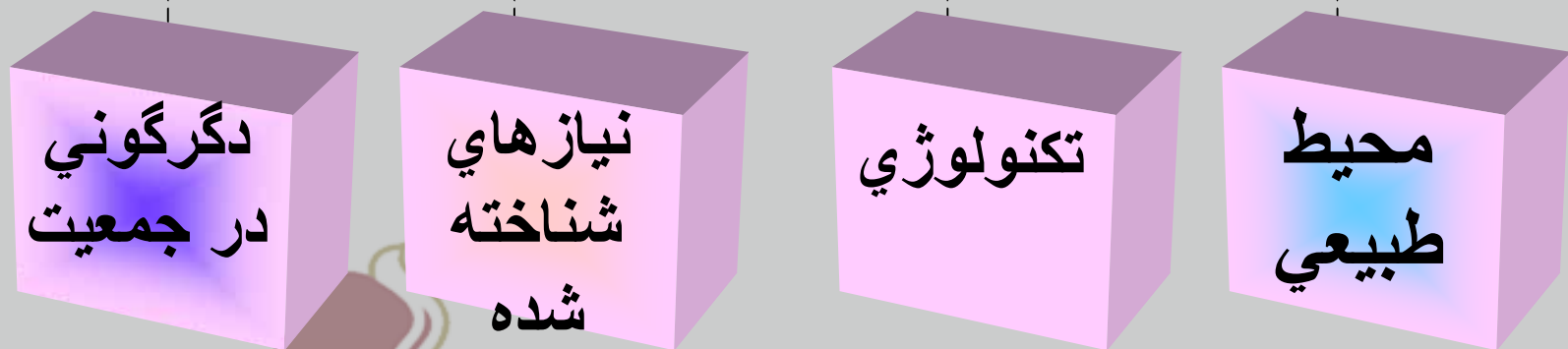
- واپسماندگی فرهنگی هنگامی رخ می‌دهد که عناصر غیرمادی فرهنگ نسبت به دیگرگونی عناصر مادی، وضعیت قبلی خود را حفظ کنند و همزمان با عناصر مادی تغییر نکنند.

دگرگونی اجتماعی

تکنولوژی مهم‌ترین عامل مؤثر بر دگرگونی‌های اجتماعی است و همچنین محیط طبیعی، دگرگونی از جمعیت و نیازهای شناخته شده از عوامل دیگر مؤثر بر میزان و سرعت دگرگونی می‌باشند.

عوامل مؤثر بر دگرگونی

• نسبیت فرهنگی: برای فهم معنا و ارزش يك عنصر فرهنگی، باید آن را در ارتباط با بافت فرهنگی ارزشیابی کرد.

فصل 4

• منزلت و نقش

اهداف درس

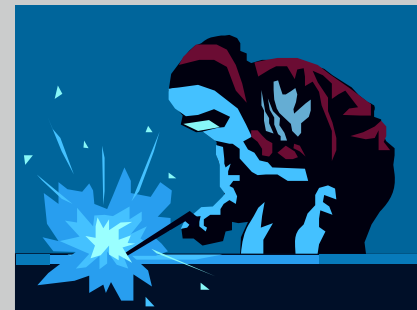
- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. مفاهیم منزلت و نقش را تعریف کند .
 2. باگروه های مرجع آشنا شود .
 3. دلزدگی از نقش ، فشار نقش و تعارض نقش را تعریف کند .
 4. با مجموعه نقش و تعریف آن آشنا شود .
 5. ایفای نقش نمایشی را توضیح دهد .

منزلت ونقش

منزلت به پایگاهی اطلاق
می‌شود که يك فرد در يك
گروه اشغال می‌کند.

نقش به آن رفتاری اطلاق می
شود که دیگران از دارنده
يك منزلت معین انتظار
دارند

• اشخاصي كه ما براي‌شان ارزش ويژه‌اي قائل
مي‌شويم و از رفتارشان سرمشق مي‌گيريم،
الگوهاي نقش ناميده مي‌شوند

WWW.LABBAYK.COM

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

- گروه‌های مرجع، الگوهای هستند که افراد در هنگام داورى و ارزیابی شیوه اجرای نقشه‌ایشان، آنها را در نظر دارند.

شیوه‌های ایفای
نقش

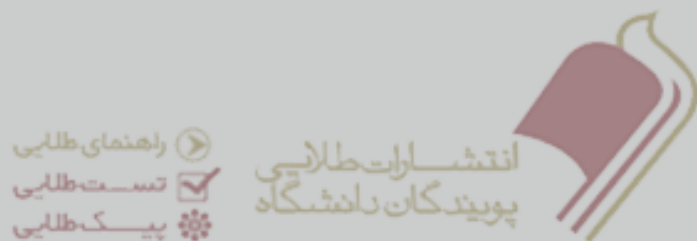
- شیوه ایفای نقش طبق
انتظارات جامعه را نقش
محول (تجویز شده)
می‌نامند.

نقش محقق
(کار بسته)

نقش محول
(تجویز شده)

نقش محقق (کار بسته) روشی است که فرد در عمل، در
ایفای يك نقش معین به کار می برد.

www.bookgolden.com

• به ویژگی فردی که نقش خاصی را به رغم میل و احساسات شخصی ایفا می‌کند، دلسردی (دلزدگی) از نقش گویند.

فشار نقش

- گاه يك فرد براي آن در اجراي نقش خود دچار اشكال مي‌شود كه در هنگام ايفاي نقش با الزام‌ها و چشمداشت‌هاي متناقضي روبرو مي‌شود، فشار نقش به همين وضعيت اطلاق مي‌شود

تعارض نقش

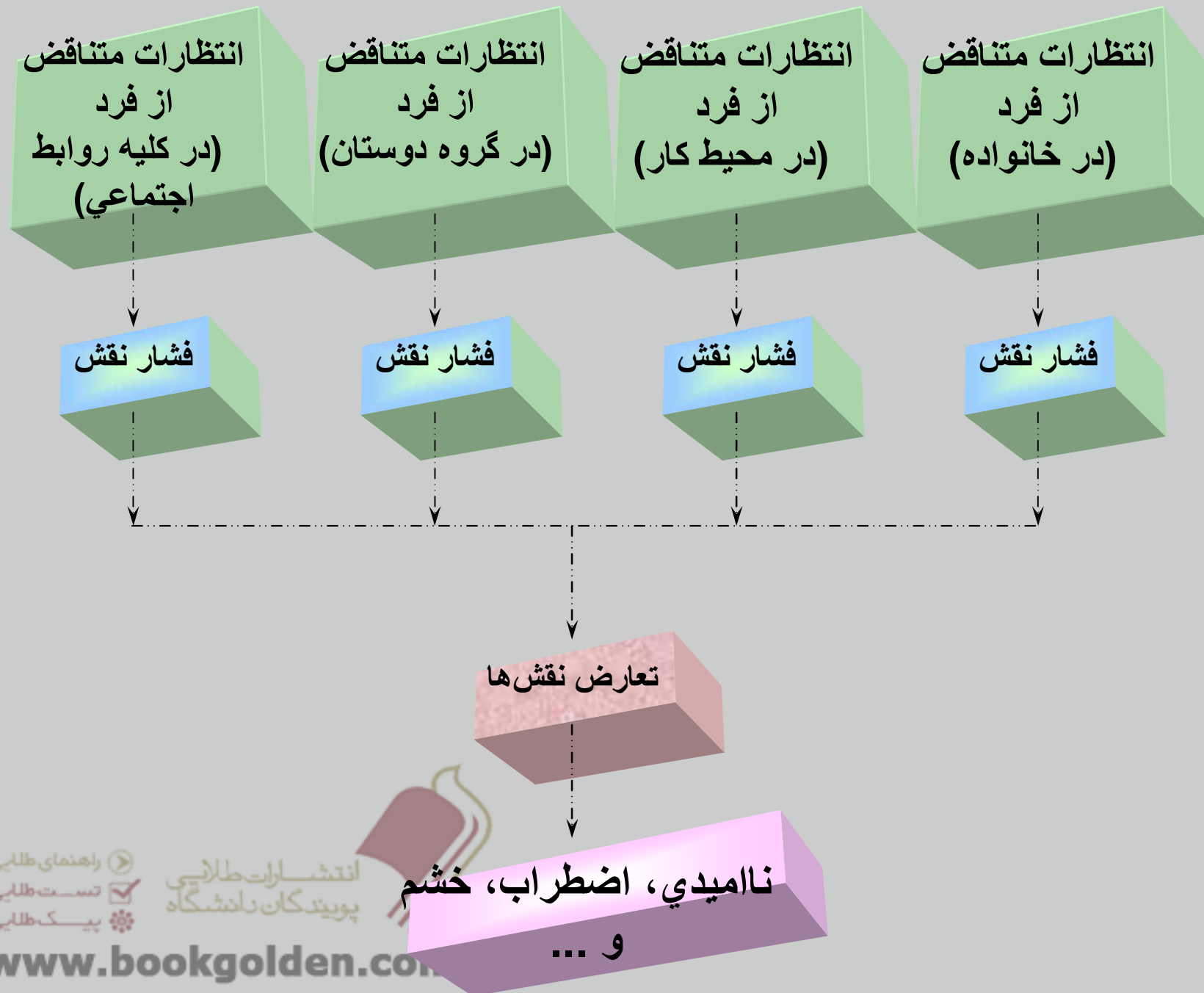
- فردي را در نظر بگيريد كه با يك يا چند نقش كه مستلزم انجام رفتارهاي متناقض يا متعارض است، سر و كار دارد. چنين حالي را تعارض نقش مي‌گويند.

انتظارات
متناقض از فرد
(در يك نقش)

در رابطه با
اعتقادات
مذهبی یا
سنتی

در رابطه با
منزلت
شغلی یا
اجتماعی
فرد

در رابطه با
چشمداشت‌های
متفاوتی که
همکاران و
شرکاء از فرد
دارند

مجموعه نقش

- مفهوم مجموعه نقش به روابطی اطلاق می‌شود که شخص در هنگام ایفای نقش‌های گوناگون مرتبط به يك منزلت خاص با افراد دیگری که در تماس با آنها قرار می‌گیرند، برقرار می‌کنند.

نقش نمایشی

- فردي که آگاهانه مي‌کوشد نقش خود را به گونه‌اي انجام دهد تا ديگران را تحت تأثير قرار داده، به ايفاي نقش نمایشی دست مي‌زند.

نقش نمایشی

- اگر فردی آگاهانه کوشیده باشد تا تصویر دلخواهی از خود را در ذهن دیگران نقش کند و مخاطبان چنین تصویری را از او پیدا کنند، آنگاه می‌توان گفت او به هدف ایفای نقش نمایشی خود دست یافته است.

فصل 5

• اجتماعی شدن و شخصیت

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. اجتماعی شدن و عوامل مؤثر بر آن را توضیح دهد .
 2. بانظریات خودآیینانه سان, دیگری تعمیم یافته و مید آشنا شود .
 3. عوامل عمده اجتماعی شدن را نام ببرد .
 4. منش ملی را تعریف کند .

اجتماعي شدن

- اجتماعي شدن فراگريدي است که انسان‌ها از طريق آن ياد مي‌گيرند که چگونه در جامعه به گونه مؤثري سهيم شوند.

• بیشتر جامعه شناسان عوامل محیطی را به عنوان عامل اصلی در شکل گیری شخصیت فرد مهم می دانند

- اجتماعی شدن برای این انجام می‌گیرد که افراد خویش‌تنداری را یاد بگیرند، ارزش‌های اجتماعی برایشان ممکن گردد، برحسب هنجارها یا قواعد فرهنگی‌شان رفتار کنند .

• خود همان برداشت و رویکرد فرد نسبت به شخصیت، ظاهر و یا توانایی‌هایش است، خود ترکیبی است از مفهوم شخص از خودش و احترامی که یک فرد برای خودش قائل است.

نظریه «خود آینه سان» کولی

- نظریه «خود آینه سان» کولی، بر پایه مقایسه با عمل نگریستن در آینه مبتنی است، بدین سان که شخص در آن بازتابی از آنچه را که دیگران در ما می‌بینند، می‌نگرد.

ادامه بحث

- در این نظریه، آئینه همان جامعه است که مانند آئینه برای ما امکان آن را فراهم می‌سازد و واکنش‌های دیگران را نسبت به رفتار خودشان مشاهده کنیم.

نظریه دیگری تعمیم یافته

- نظریه دیگری تعمیم یافته مجموعه چشمداشت‌هایی است که شخص معتقد است که دیگران از او دارند. هر شخصی با گذاشتن خودش بجای دیگری در واقع خودش را می‌سنجد.

دگری تعمیم یافته

نقش پذیری

نقش بازی کردن

• از طریق فراگردهای «نقش پذیری» و «نقش بازی کردن» فرد نسبت به این «دگری تعمیم یافته» آگاهی می‌یابد.

• دگری مهم. اشخاصی که بر رویکردهای افراد دیگر بسیار نفوذ دارند، دیگران مهم نامیده می‌شوند.

- - **مید، خود را به «من» و «خودم» تقسیم کرده بود.**
خودم بازتابی از راهنماها و ارزش‌های جامعه است،
در حالی‌که من جنبه‌های فردی شخص را نشان
می‌دهد.

- اجتماعی شدن هم از طریق رسمی و هم از راه‌های غیر رسمی انجام می‌گیرد.
- عوامل عمده اجتماعی شدن عبارتند از خانواده، مدرسه، گروه همسالان و رسانه‌های همگانی

www.baztab.com

رسانه های همگانی

خانواده

عوامل عمده اجتماعی شدن

گروه همسالان

مدرسه

• منش ملی به شخصیت بنیادی مردم وابسته به یک ملت اطلاق می‌شود.

• از طریق فهم منش ملی می‌توان به طور نسبی پیش بینی کرد که اعضای یک جامعه معین تحت شرایط گوناگون چه واکنشی از خود نشان می‌دهند.

فصل 6

• گروه‌های اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. تعریف علمی گروه را بیان کند .
 2. انواع گروه از نظر جامعه شناسی را با ذکر مثال شرح دهد .
 3. فاصله اجتماعی را با ذکر مثال شرح دهد .
 4. مفاهیم گمانیشافت و گزلفشافت را توضیح دهد .
 5. با مفاهیم عمده گروه ها آشنا شود .
 6. گونه و سبک رهبری را تعریف کند و با رهبری بی تفاوت آشنا شود .

- گروه به تعدادی از آدم‌ها اطلاق می‌شود که با یکدیگر روابط متقابل دارند و بر اساس یک رشته چشمداشت‌های رفتاری مشترک به همدیگر احساس وابستگی می‌کنند.

گروههای اجتماعی

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

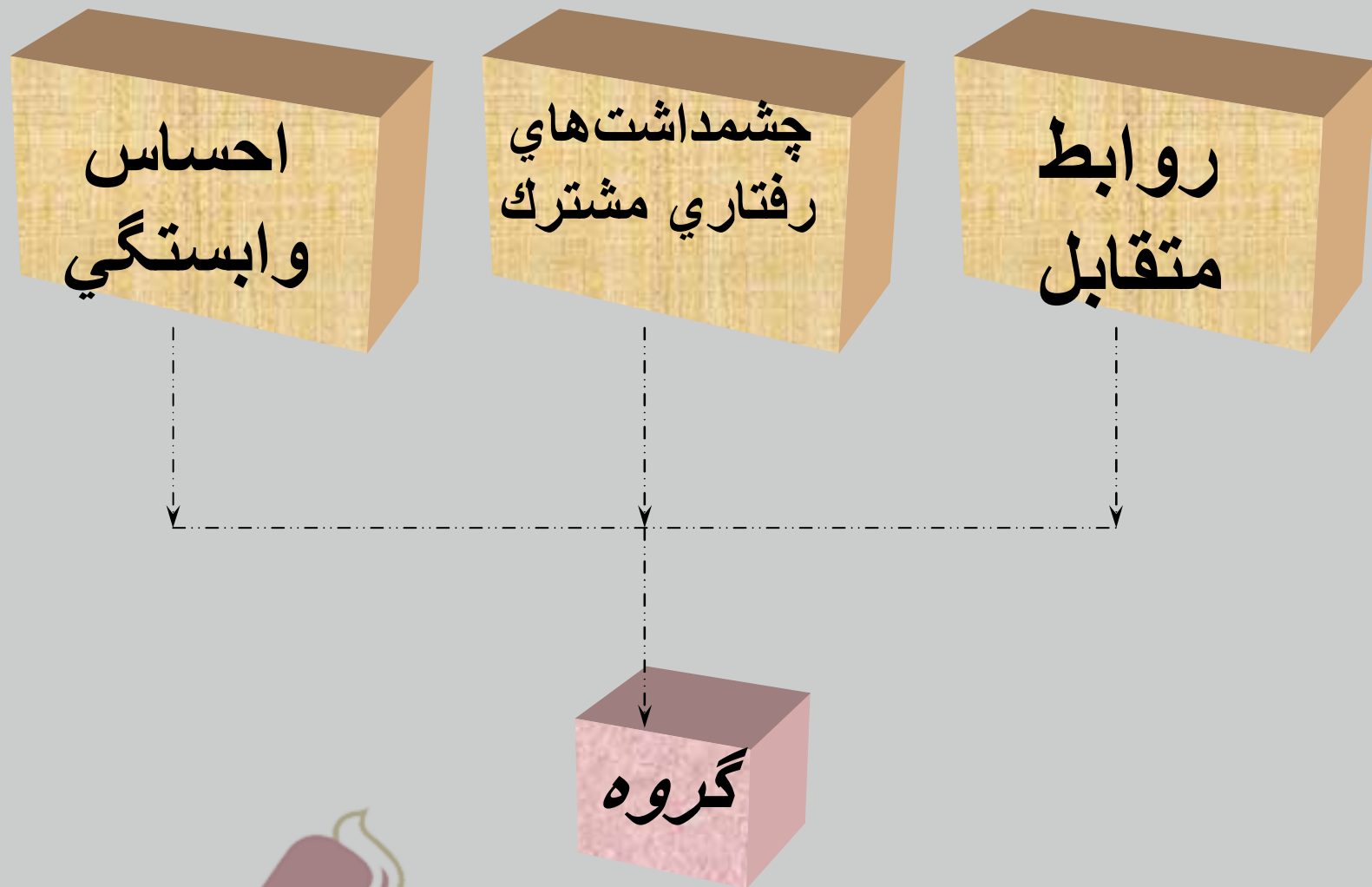

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

سه گونه بنیادی گروه

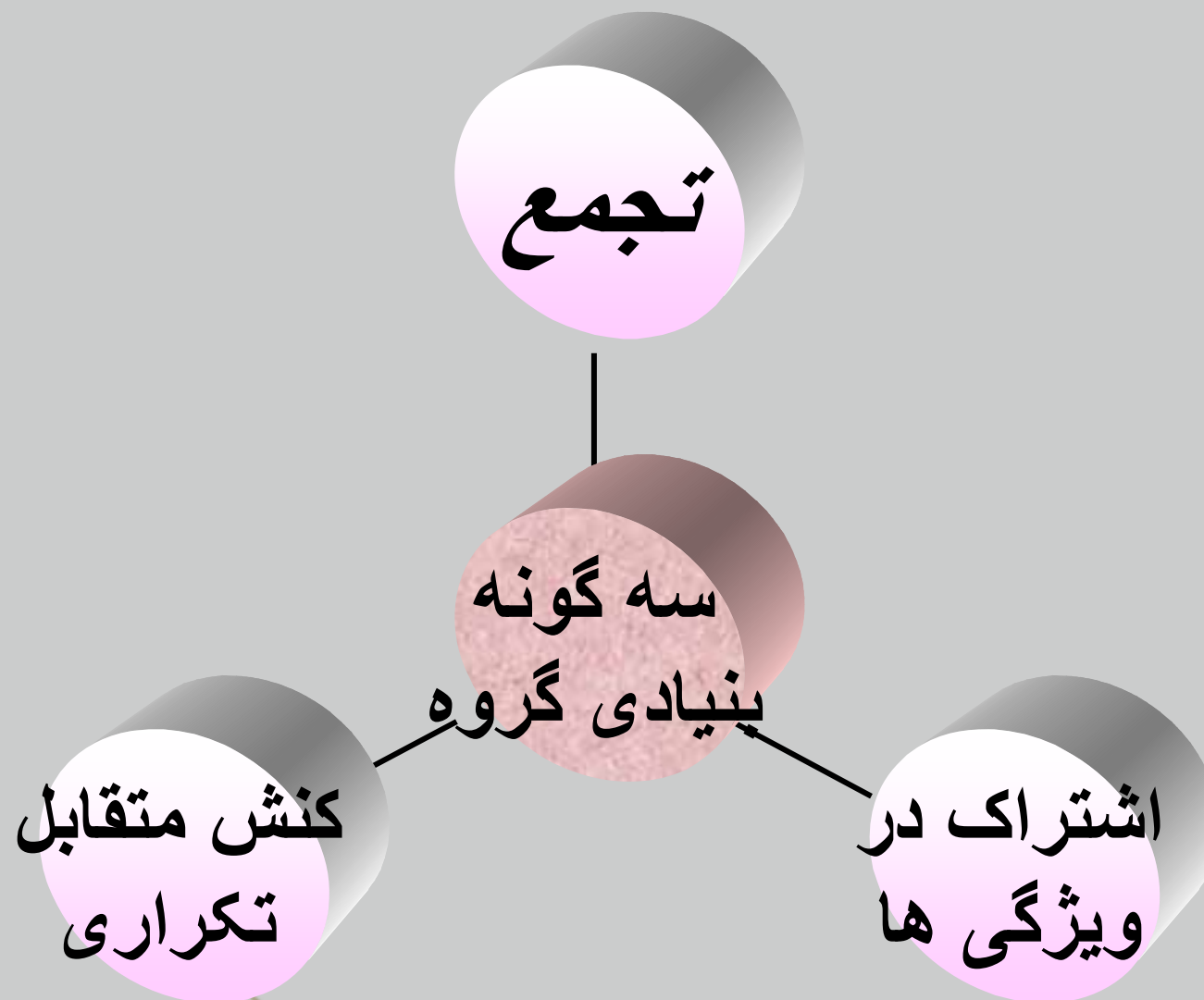
سه گونه بنیادی گروه از نظر جامعه شناسان
عبارتند از:

- تجمع که بر هر گونه گرد آمدن طبیعی مردم
اطلاق می‌شود.

ادامه بحث

- تعدادی از افراد که در برخی از ویژگی‌ها اشتراک دارند.

- تعدادی از افراد که در نوعی کنش متقابل منظم و تکراری شرکت دارند.

فاصله اجتماعی

- فاصله اجتماعی برای اندازه‌گیری درجه احساس نزدیکی و صمیمیت افراد با اعضای گروه‌های دیگر بکار برده می‌شود.

مفاهیم گمانیشافت و گزلفشافت

- مفاهیم گمانیشافت و گزلفشافت را تونیس برای تفکیک دو نوع روابط اجتماعی به کار برد. گمانیشافت نشان دهنده اشتراک اجتماعی و گزلفشافت نمایانگر جامعه است .

چهار مسئله عمده‌ای که گروه‌ها با آن
روبرو می‌شوند

رابرت بیلز چهار مسئله عمده‌ای که گروه‌ها با آن
روبرو می‌شوند را تشخیص داده است:

1- این‌که گروه باید با عوامل خارج از گروه که معین
است بر کارکردش تاثیر گذارند، خودش را تطبیق
می‌دهد.

ادامه بحث

2- این که یک گروه باید بر عوامل داخلی تاثیرگذار بر هدف‌هایش نظارت کافی داشته باشد.

3- گروه باید احساسات اعضایش را کاملاً تحت نظارت داشته باشد.

4- گروه باید یکپارچگی در میان اعضایش را به خوبی حفظ کند.

مسئله عمده گروه‌ها

تطبیق با عوامل خارج از گروه

عوامل داخلی تاثیرگذار

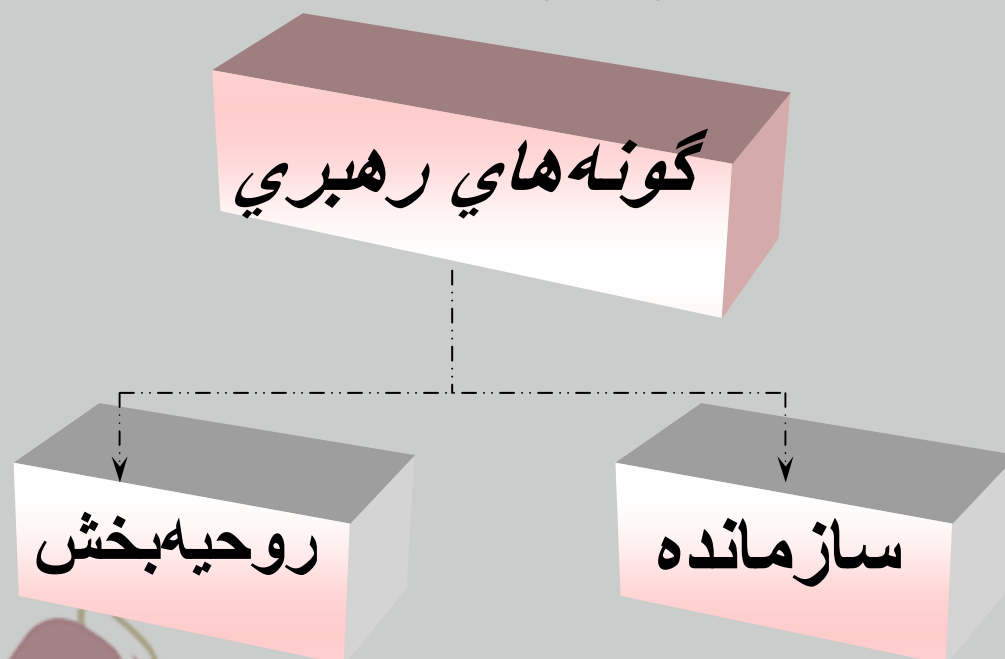
نظارت بر احساسات اعضا

یکپارچگی

گونه رهبری

- جامعه شناسان دو گونه رهبری سازمانده و دیگری رهبری روحیه بخش را از هم متمایز می کنند.
رهبری سازمانده به گروه جهت می دهد و هدف های گروه را پیوسته در ذهنش نگاه می دارد.

- رهبری روحیه بخش می‌کوشد حسن نیت و هماهنگی در گروه ایجاد کند.

سبک رهبری

سه سبک رهبری عبارتند از:

1- رهبری اقتدارگرا که رهبر همه تصمیمات را خودش می‌گیرد.

2- رهبری دموکراتیک که بر اساس توافق اعضای گروه تصمیم‌گیری می‌شود.

3- رهبری بی تفاوت که در این سبک، رهبر معمولاً علاقه‌ای به کار گروهش ندارد و هدف‌های گروهش هدف‌های درجه یک او بشمار نمی‌آیند

فصل 7

• نهادهای اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. نهاد را تعریف کند .
 2. ویژگیهای نهاد را نام ببرد و شرح دهد .
 3. کارکردهای بنیادی نهاد را نام ببرد و شرح دهد .
 4. ویژگی های عام نهادها را توضیح کند .

- - نهاد نظام سازمان یافته و پایداری از الگوهای اجتماعی است که برخی رفتارهای تأیید شده و یکنواختی را در جهت برآورده ساختن نیازهای بنیادی جامعه، ایجاب می‌کند.

ویژگیهای نهادها

1. هر نهادی هدف اصلی‌اش برآوردن نیازهای اجتماعی خاصی است.
2. نهادها ارزش‌های غایی اعضایشان را متبلور می‌کنند.
3. نهادها به نسبت پایدارند.

4. فعالیت‌هایشان پهنه وسیعی از جامعه را می‌پوشانند.

5. هر نهاد بر محور یک رشته هنجارها، ارزش‌ها و الگوهای رفتاری مورد انتظار به شدت سازمان یافته است.

6. آرمان‌های یک نهاد معمولاً پذیرفته شده اکثریت جامعه است.

ویژگی نهاده‌ها

پذیرش اکثریتی
جامعه از
آرمان‌های يك نهاد

تحت پوشش قرار
دادن فعالیت نهاده‌ها،
در پهنه وسیعی از
جامعه

تبلور ارزش‌های
غایی اعضای نهاد

دارای يك رشته از
هنجارها، ارزش‌ها و
الگوهای رفتاری
مورد انتظار به شدت
سازمان یافته

پایدار بودن نسبی

برآوردن نیازهای
اجتماعی خاص

نهادمندی به فرایندی اطلاق می‌شود که از طریق آن نظام با قاعده‌ای از هنجارها، تضادها و نقش‌های به هم پیوسته و مورد پذیرش جامعه، شکل می‌گیرد.

کارکردهای بنیادی نهادها

1. نهادها الگویی رفتاری اجتماعی شایسته را در موقعیت‌های گوناگون در اختیار فرد می‌گذارند.
2. نهاد نقش‌های گوناگون را برای فرد فراهم می‌کنند.

ادامۀ بحث

3. نهاده‌ها به افرادی آموزنده بهترین شیوه رفتار، همان رفتار با ثبات است.

4. نهاده‌ها در جهت تنظیم و نظارت بر رفتار اجتماعی عمل می‌کنند.

1. جابه‌جایی کارکردی زمانی اتفاق می‌افتد که یک نهاد دیگر نتواند نیاز معینی را در جامعه برآورده سازد.

2. دو یا چند نهاد قادر به برآوردن یک نیاز باشند،

ویژگی‌های عام نهادها

1. نمادهای فرهنگی نشانه
های شاخصی اند که
نشانگر حضور یک نهاد به
شمار می آیند . این
نمادها هم می توانند مادی
باشند و هم غیر مادی .

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

ادامه بحث

2. قواعد رفتاری در برگیرنده آئین‌های کرداری
رسمی و سنت‌های غیر رسمی‌اند که برای
نقش‌های معین شایسته بشمار می‌آیند.

ادامه بحث

3. ایدئولوژی که نظامی از عقاید همبسته است که اعضای یک گروه در آن اشتراک دارند

ویژگیهای عام نهادها

ایدئولوژی

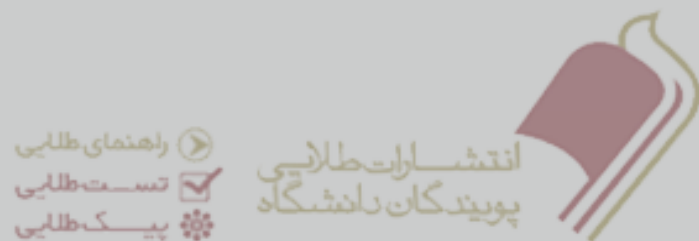
قواعد رفتاری

نمادهای فرهنگی

فصل 8

• خانواده

www.bookgolden.com

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. خانواده و خویشاوندی را تعریف کند .
 2. دلایل سست تر شدن پیوندهای خانواده گسترده را نام ببرد .
 3. علل طلاق را تشریح کند .
 4. علل دگرگونی در ساختار خانواده را شرح دهد .

خانواده

خانواده از گروهی از آدمها ترکیب می‌شود که از راه
خون زناشویی و یا فرزند پذیری با یکدیگر ارتباط می
یابند و طی یک دوره زمانی نامشخص، با هم زندگی
می‌کنند

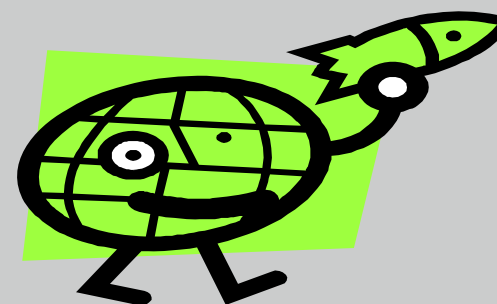
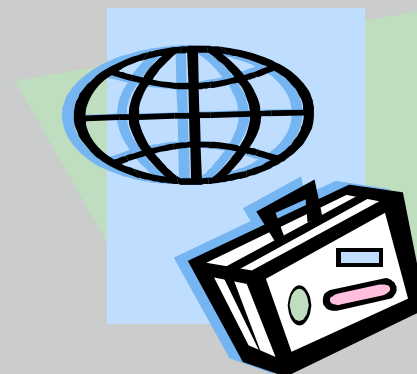
خویشاوندی

خویشاوندی به شبکه وسیعی از افراد اطلاق می‌شود که از طریق نیاکان مشترک، زناشویی و فرزند پذیری به یکدیگر وابسته باشند.

• مهمترين پيامد گذار از يك خانواده سنتي
روستايي به يك خانواده صنعتي شهري جانشيني
خانواده هسته اي غالب كنوني به جاي خانواده
خويشاوندي گسترده پيشين است.

دلایل سست تر شدن پیوندهای خانواده گسترده

الف) فرد در يك جامعه
شهر باید از نظر
جغرافیایی تحرک
داشته باشد.

ادامه بحث

ب) گروه‌های رسمی در کمک به افراد برای حل مسائلشان ، جایگزین گروه‌های نسبی نسبی می‌شوند.

ج) افراد اکنون این فرصت را دارند که با کار و کوشش خودشان به منزلت دلخواهشان دست یابند.

• در جامعه شهری –
صنعتی ، ارتقای فرد در
جامعه ، از طریق
شایستگیهای حرفه‌ای
او امکان پذیر است.

• فرد براي ارتقاي شغلي خود ممكن است به شهر ديگري منتقل شود. بديهي است خانواده هسته‌اي در اين فرايند پابرجا، مي‌ماند، اما ارتباط افراد با خانواده گسترده گسسته مي‌شود.

• در یک محیط شهری فردی که با مشکلات شخصی روبرو می‌شود می‌تواند به یک متخصص یا همکار حرفه‌ای که خویشاوندش نیست، مراجعه کند. این مورد نشان می‌دهد که تا چه حد نقش شبکه خویشاوندی به دلیل توسعه شهر نشینی، کاهش یافته است.

طلاق

- این واقعیت که میزان طلاق در جوامع نوین امروزی بسیار بالاتر از دوران پیشین است ، بیشتر جامعه و ارزشهای متغیر مان سرچشمه میگیرد تا از گسیختگی و تباهی خانواده به عنوان نهاد اجتماعی.

طلاق

- مهمترین دلیل طلاق این
است که پس از ازدواج
، يك طرف زناشویی از
طرف دیگر
چشمداشتهاي بیش از
حدي دارد.

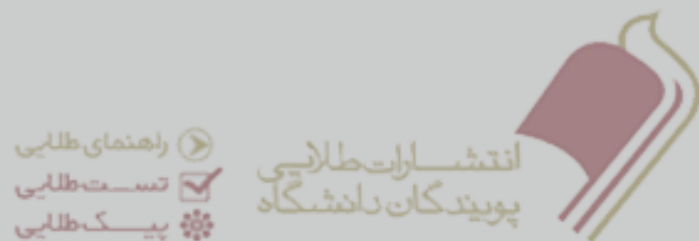
دگرگوني در ساختار خانواده

- 1- كوچك شدن حجم خانواده
- 2- دگرگون شدن برداشتهاي افراد از طلاق
- 3- تغييراتي در نقشهاي مردان و زنان سرچشمه مي‌گيرد.

فصل 9

• نظارت اجتماعی

www.bookgolden.com

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. نظارت اجتماعی را تعریف کند .
 2. ساختار هنجارها را نام برده و تعریف کند .
 3. با مصوبات منفی و مثبت آشنا شود .

نظارت اجتماعي

- نظارت اجتماعي در واقع به بسط فراگرد اجتماعي شدن اطلاق مي‌شود. اگر نظارت اجتماعي درست به کار بسته شود، رفتار فرد با رفتار مورد انتظار جامعه تطابق پيدا مي‌کند.

ساختار هنجارمند

هنجارها یا تحذیری اند و یا تجویزی

هنجارهاي تحذیری کاری را که شخص نباید انجام دهد،
مشخص می‌کند و هنجارهاي تجویزی آن کارهایش را
که شخص باید انجام دهد، تعیین می‌کنند.

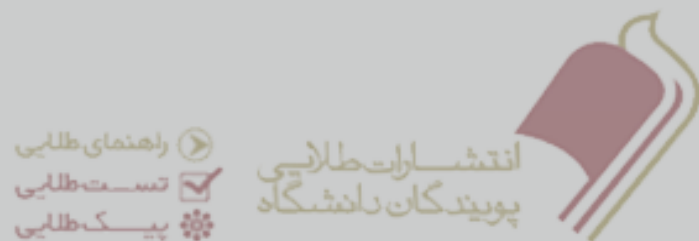
مصوبات مثبت به پاداشهایی گفته می‌شود که به يك فرد
در صورت تطبيق با هنجارهاي اجتماعي داده
می‌شود.

مصوبات منفي به مجازاتهاي رابع است كه در صورت
عدم تطبيق فرد با هنجارهايي در مورد اعمالش اعمال
مي شود.

جامعه شناسان معتقدند که پاداشهای مجازاتهای
غیر رسمی غالباً بیشتر از پاداشها و مجازاتهای
رسمی کارایی دارند.

فصل 10

• رفتار انحراف آمیز

www.bookgolden.com

اهداف درس

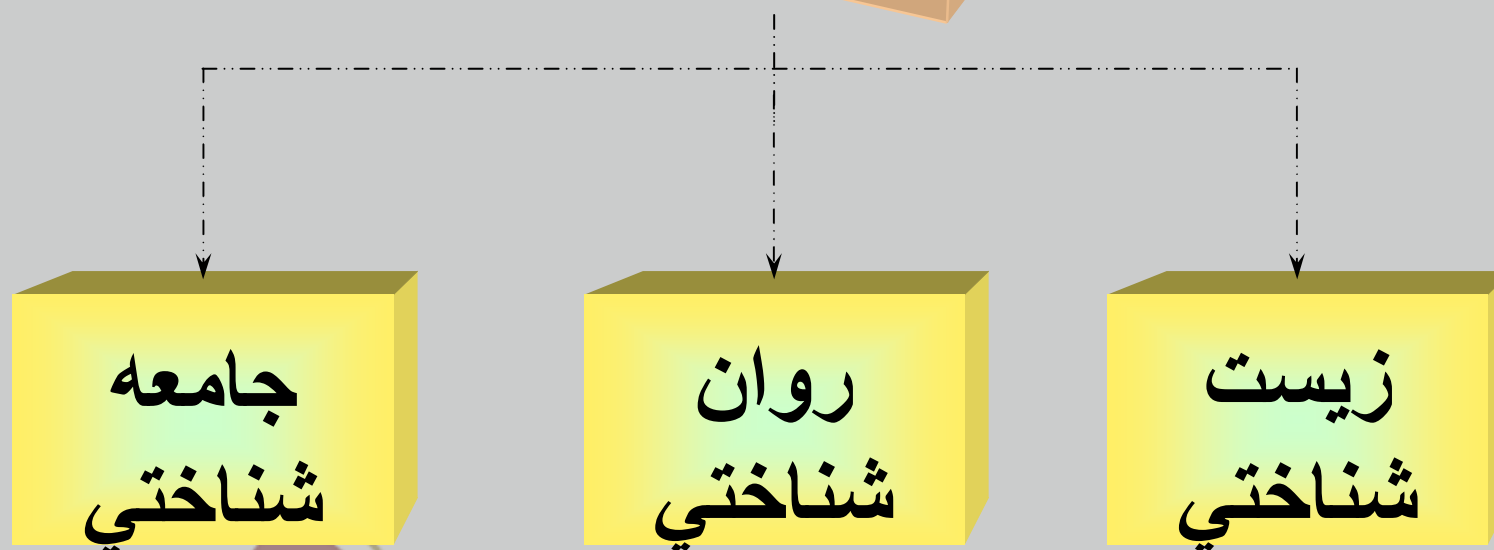
- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. انحراف را تعریف و علل آن را نام ببرد .
 2. تبیین های زیست شناختی انحراف را شرح دهد .
 3. تبیین های روان شناسی انحراف را شرح دهد .
 4. تبیین های جامعه شناسی انحراف را شرح دهد .
 5. رفتارهای انحراف آمیز را از دید مرتون بیان کند .

انحراف

- انحراف به دوری جستن از هنجار اطلاق می‌شود و زمانی رخ می‌دهد که یک فرد یا یک گروه معیارهای جامعه را رعایت نکند.

علل
انحراف

تبیین‌های انحراف

• 1. زیست‌شناختی که

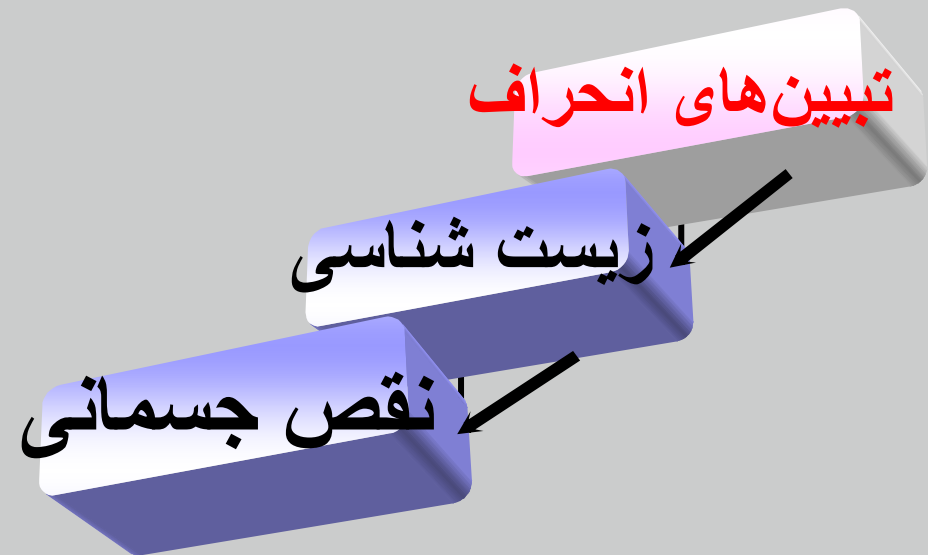
برخی معتقدند عوامل

زیست‌شناختی مثل

نقص جسمانی را باید

علت انحراف

اجتماعی نامید.

ادامه بحث

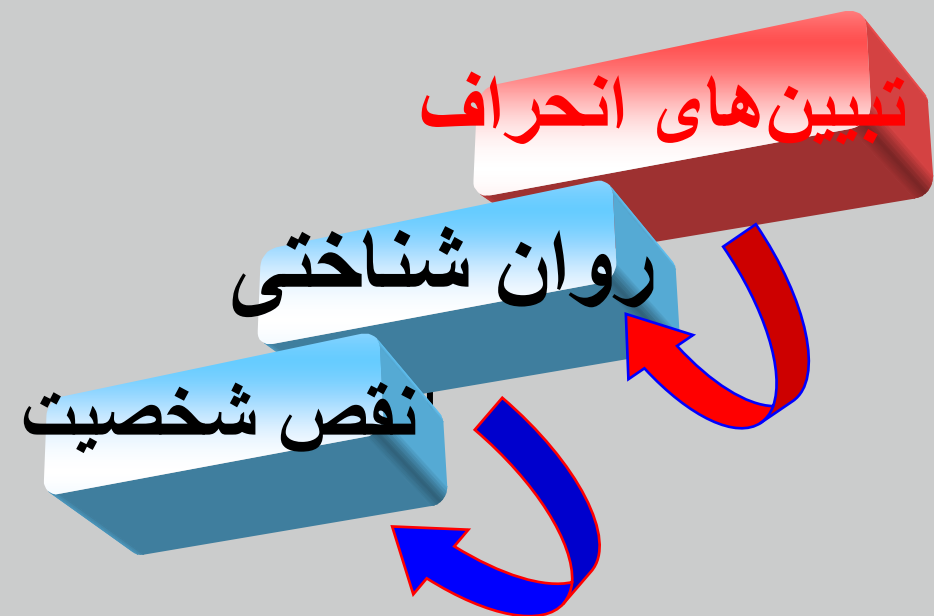
2. روان شناختی، بسیاری

از روان شناسان

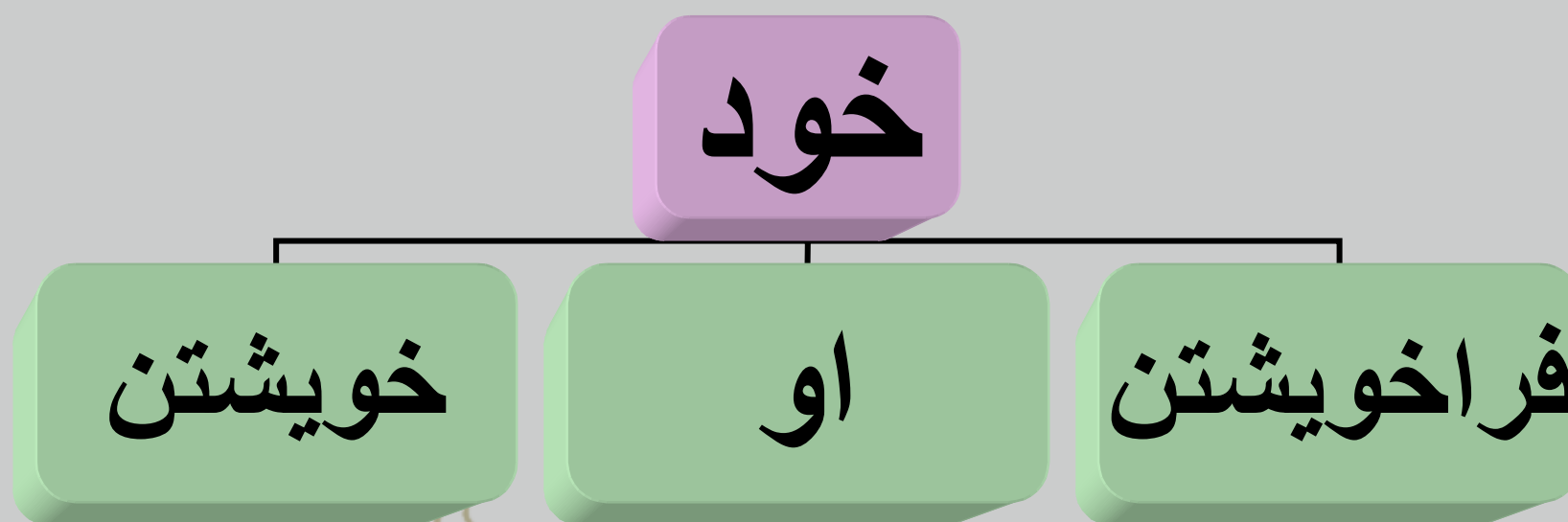
انحراف را برحسب

نقص شخصیت توجیه

می کنند.

زیگموند فروید خود را به سه بخش ، او ، خویشتن و
فراخویشتن تقسیم کرده است.

او ، بخش ناخودآگاه ،
غریزی ، وادارنده و
اجتماعی نشده خود را
نشان می دهد.

خویشتن، بخش خودآگاه و معقول خود را
می‌نمایاند. به این بخش، «دروازه‌بان» شخصیت
نیز می‌گویند، زیرا واسطه رابطه متقابل او و
فراخویشتن است.

• فراخویشتن به آن
بخشی از خود اطلاق
می‌شود. که ارزشهای
فرهنگی را جذب
می‌کند و به عنوان
وجدان، کار می‌کند.

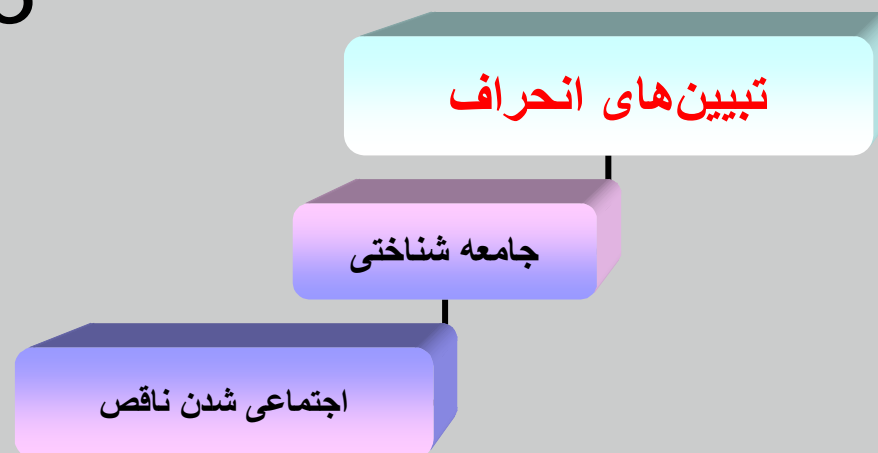

- آنهایی که به مکتب روان شناختی وابسته‌اند، معتقدند که زمانی رفتار انحراف آمیز پیش می‌آید که اوی نظارت ناپذیر و بسیار فعال در ترکیب با فراخویشتن کم فعالیت ظاهر می‌شود، حال آنکه در این میان، خویشتن بی تفاوت می‌ماند و در راهنمایی رفتار فرد نقشی ایفا نمی‌کند.

تبیین‌های انحراف

3. جامعه شناختی،

انحراف را بر حسب
اجتماعی شدن ناقص
تبیین می‌کنند.

جامعه شناسان براي تبیین عوامل مؤثر بر رفتار
انحرافي بر حسب اجتماعي شدن نارسا، شیوه‌هاي
مختلفي را برگزیده‌اند:

1- بر حسب يکي از این شیوه‌ها، افرادی که به صورت
صحيح اجتماعي نشده‌اند، هنجارهاي فرهنگي را در
شخصیت خود جایگزین نمی‌کنند

• افرادی که به صورت صحیح اجتماعی نشده‌اند، قادر نیستند بین رفتار فرهنگی مناسب و نامناسب تمایز قایل شوند.

شیوه دومی که جامعه شناسان به کارگرفته اند
این است که باید نخست معلوم شود فرد
منحرف چگونه رفتار انحرافی را آموخته است.

• جامعه شناسان معتقدند که بسیاری از
صور کجروي از يك فرد به فرد ديگر منتقل
مي‌شود و اين فرايند آموزشي متضمن
همان مکانيسمهايي است که در هر
وضعيت آموزشي ديگر با آن روبرويم .

• سومین شیوة برخورد جامعه شناسان با
موضوع انحراف، تبیین نتیجه نارساییهای
موجود بین فرهنگ و ساخت اجتماعی
جامعه است.

• هر جامعه، نه فقط به لحاظ فرهنگی دارای هدفهای مجاز و معینی است، بلکه افزون بر آن، به لحاظ اجتماعی نیز دارای ابزارهای تأییدشده‌ای برای رسیدن به آن اهداف است.

مرتون چهار نوع رفتار انحراف آمیز را نام
می برد:

1. نوآوری: زمانی پیش می آید که مردم
هدفهای فرهنگی را بپذیرند ولی وسایل
پذیرفته شده برای دستیابی به این هدفها را
نپذیرفته باشند.

ادامه بحث

2. مناسبک پرستی: زمانی رخ می‌دهد که شخص وسایلی را که یک فرهنگ برای دستیابی به هدف‌ها ارائه می‌دهد می‌پذیرد ولی خود آن هدف‌ها را رد می‌کند.

ادامه بحث

3. واپس زنی: وقتی پیش می آید که شخص هم هدفها و هم وسایل نیل به این هدفها را که مورد قبول یک فرهنگ باشد، رد می کند.

ادامه بحث

4. شورش هنگامی اتفاق می افتد که مردم هدف ها و وسایل دستیابی به این هدفها را که مورد قبول یک فرهنگ می باشند رد می کنند و هدفها و وسایل تازه ای را به جای آنها برمی گزینند .

چهار نوع رفتار انحراف آمیز مرتون

انواع انحراف

نوآوری

مناسک پرستی

شورش

واپس زنی

• آمارهای رسمی شاخص خوبی برای تعیین سطح انحراف در جامعه و تعداد افراد منحرف نیستند . به علت اختلاف نظر در تعریف رفتار انحراف آمیز , اندازه گیری میزان انحراف در جامعه بسیار دشوار است .

فصل 11

• طبقات اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. طبقه و منزلت اجتماعی را تعریف کنند .
 2. شاخص های طبقه را تعریف کنند .
 3. روش های بررسی قشربندی را نام برده و تعریف کنند .
 4. کاست را تعریف کند .
 5. سبک و بخت زندگی را تعریف کند .
 6. دیدگاه مارکس را درمورد طبقات اجتماعی بیان نماید .

طبقات اجتماعی

- طبقه اجتماعی به بخشی از اعضای جامعه اطلاق می‌شود که از نظر ارزشهای مشترک، حیثیت، فعالیتهای اجتماعی، میزان ثروت و متعلقات شخصی دیگر و نیز آداب معاشرت از بخشهای دیگر تفاوت داشته باشد.

شاخص طبقه اجتماعی

- در جوامع نوین سه شاخص بنیادی برای طبقه اجتماعی وجود دارد که عبارتند از :
 - درآمد، شغل و سطح تحصیلات

شخص طبقه اجتماعي

سطح تحصیلات

شغل

درآمد

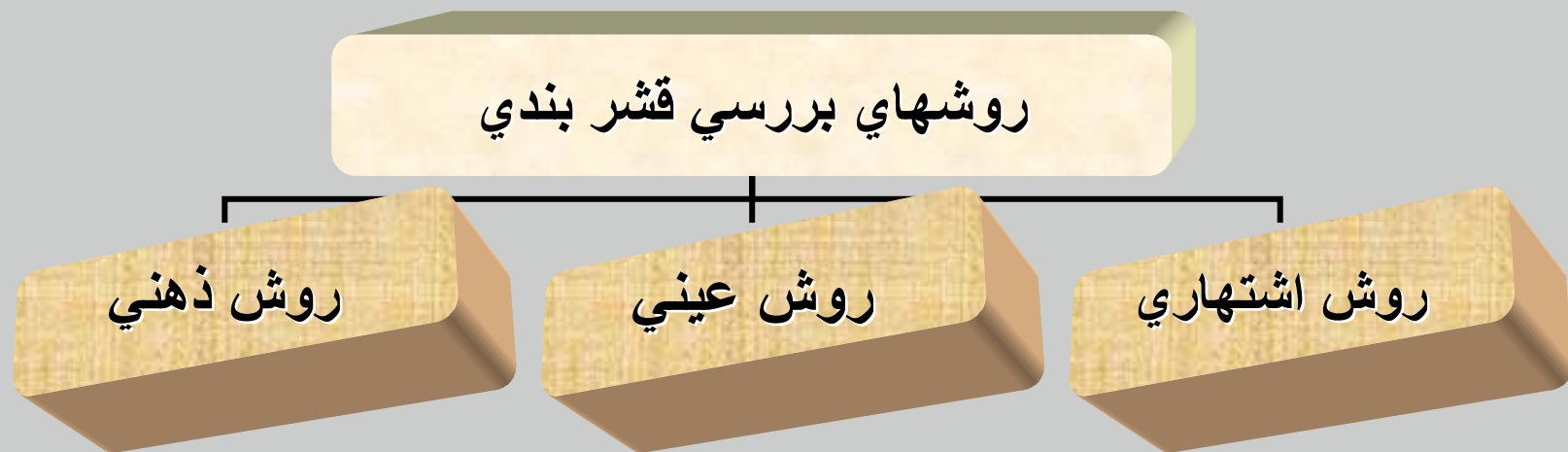
روشهاي بررسي قشر بندي

1- روش اشتهاري : که از افراد مي پرسند که آدمهاي ديگر در چه طبقه اجتماعي بايد جاي گيرند .

2- روش ذهني : اين روش قشر بندي افراد به وسيله خودشان است .

ادامه بحث

3- روش عینی : در این روش پژوهشگر معیارهای عضویت در طبقه اجتماعی را خودش تعیین می‌کند.

کاست

- کاست به نظام قشر بندي اجتماعي بسته‌اي اطلاق مي‌شود که در آن افراد نمي‌توانند از يك سطح اجتماعي به سطحي ديگري آزادانه حرکت کنند.

سبک زندگی

- سبک زندگی به شیوه زندگی طبقات گوناگون اجتماعی اطلاق می‌شود هر طبقه‌ای سبک زندگی ویژه و رویکردها و باور داشته‌های مخصوص خود را دارد.

بخت هاي زندگي

- بخت هاي زندگي به فرصت هايي اطلاق مي شود كه افراد براي پيشرفت در زندگي و دستيابي به هدفهايشان در اختيار دارند.

دیدگاه مارکس

- مارکس معتقد بود که پایگاه طبقاتی افراد به رابطه آنها با وسایل تولید بستگی دارد .
- او جامعه را به دو طبقه اصلی تقسیم کرده بود:
- طبقه مالکان وسایل تولید و کارگران فاقد وسایل تولید

در حالیکه طبقه اجتماعی مارکس تنها بر معیار
اقتصادی مبتنی است. مارکس و بر طبقه
اجتماعی را به صورت چند بعدی در نظر می
گیرد.

• طبقه اجتماعي وېر بر چند عنصر بنيادي که عبارتند از قدرت، ثروت و حيثيت ، استوار است.

فصل 12

• تحرک اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. تحرک را تعریف کند .
 2. انواع تحرک را نام ببرد .
 3. عوامل دخیل در تحرک اجتماعی را نام ببرد .

- به حرکت افراد از یک منزلت اجتماعی به منزلت اجتماعی دیگر ، تحرك اجتماعی اطلاق می‌شود
- آدمها ممکن است به منزلت پائین ویا بالا تحرک یابند ویا در یک سطح منزلتی ازیک شغل به شغل دیگر انتقال پیدا کنند .

جامعه شناسان چهار نوع تحرك اجتماعي را نام
مي برند:

1- تحرك عمودي : به تغيير منزلت فرد از يك طبقه
اجتماعي به طبقه ديگر اطلاق مي شود.

ادامه بحث

2- تحرك افقي: به حرکت فرد از يك شغل به شغل دیگر در همان سطح اجتماعي اطلاق مي شود.

3- تحرك میان نسلي: به تحركي اطلاق مي شود که میان دو نسل صورت مي گیرد .

ادامه بحث

4- تحرك درون نسلي: به دگرگوني هايي كه در منزلت اجتماعي يك فرد يا يك گروه طي يك نسل اطلاق مي شود.

عوامل دخیل در تحرك اجتماعي

1- حجم خانواده: فرزندان که يك خانواده کوچک پرورش مي يابند، احتمال تحرك صوديشان بيشتري از يك خانواده بزرگ است.

2- نژاد و قوميت

3- تحصيلات

ادامه بحث

4- جنسیت و حق تقدم

5- ازدواج

6- چشم پوشی از مزایای حال برای تضمین آینده بهتر

7- برنامه های دولتی

جنسیت و حق تقدم

ازدواج

نژاد و قومیت

عوامل دخیل در تحرك اجتماعي

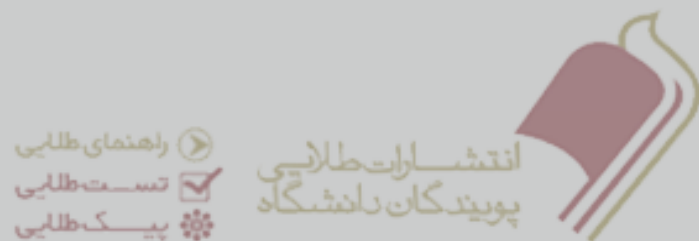
تحصیلات

حجم خانواده

فصل 13

• جمعیت و بوم شناسی

www.bookgolden.com

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. جمعیت شناسی را تعریف کند .
 2. مهمترین مفاهیم جمعیت شناسی را بیان نماید .
 3. روش اندازه گیری رشد جمعیت را توضیح دهد .
 4. نظریه گذار جمعیتی را بیان کند .

جمعیت شناسی

- جمعیت‌شناسی به بررسی منظم جمعیت یک جامعه اطلاق می‌شود.

- - دولت‌ها همیشه مهمترین گردآورنده داده‌های جمعیتی بوده‌اند.

• میزان رشد سالانه جمعیت =

مهاجرت به خارج- مهاجرت به داخل + میزان مرگ و میر- میزان موالید خام.

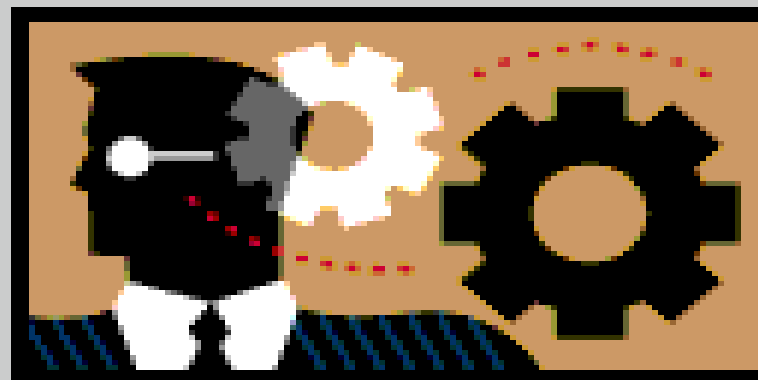

نرخ خام زاد و ولد عبارت است
از تعداد زاد و ولد سالیانه
جمعیت کشور بر مبنای 1000 نفر جمعیت.

نرخ خام مرگ و میر عبارت است
تعداد مرگ و میر سالیانه
جمعیت بر مبنای 1000 نفر.

- - امید زندگی: به میانگین عمر مورد انتظار یک نوزاد در جامعه اطلاق می‌شود.
- - یکی از عوامل موثر در افزایش جمعیت، پیشرفت تکنولوژی است.

نظريه‌گذار جمعيت

- - نظريه‌گذار جمعيتي مي‌گويد، وقتي كه جمعيت يك کشور خصلت شهري و صنعتي به خود مي‌گيرد، نرخ رشد جمعيت تثبيت مي‌شود.

فراگرد گذار جمعیت شناختی

- فراگرد گذار جمعیت شناختی در سه مرحله رخ می‌دهد:

- 1- نرخ زاد و ولد و نیز مرگ و میر بالا است.
- 2- نرخ زاد و ولد بالا و نرخ مرگ و میر پایین است.

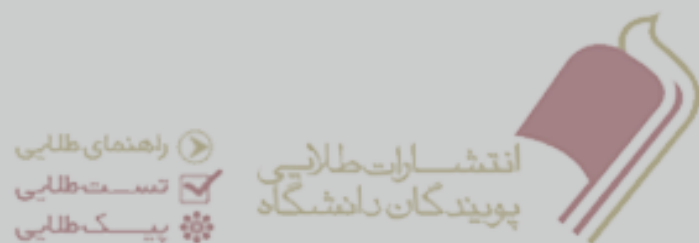
فراگرد گذار جمعیت شناختی

3- نرخ رشد جمعیت بر اثر کاهش نرخ زاد و ولد و همچنین کاهش نرخ مرگ و میر، تعادل می‌یابد.

فصل 14

• اجتماع روستايي واجتماع شهری

www.bookgolden.com

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. تعریف اجتماع را بیان کند .
 2. تفاوت جوامع روستایی و شهری را بیان کند .
 3. نظریه های مناطق هم مرکز و متحدالمرکز را بیان کند .
 4. فراگردهای عمده بوم شناسی را نام ببرد .

- اجتماع به گروهی از مردم اطلاق می‌شود که در يك منطقه جغرافیایی معین زندگی می‌کنند، در يك فرهنگ و شیوه زندگی مشترك سهمیند، می دانند که از يك نوع وحدتی برخوردارند. می توانند هدفهایشان را به گونه دسته جمعی تعقیب کند.

- شیوه زندگی مردم در يك جامعه روستایی عموماً غیر رسمي است و آداب و رسوم در این جوامع به ندرت دگرگون می‌شوند .
- در يك جامعه روستایی خانواده نهاد کانونی است .

• پیشرفتهای فنی در زمینه
های کشاورزی ، وضعیت
حمل و نقل و ارتباطات در
گرایش مردم به
شهرنشینی نقش داشته‌اند.

• جامعه شناساني چون دورکيم، ردفيلد و تونسین،
انتقال از زندگي روستايي به زندگي شهري را مورد
بررسي قرار داده‌اند.

نظريه مناطق هم مرکز

- نخستين بار برجسن نظريه مناطق هم مرکز را مطرح كرد. برجسن شهر را داراي يك رشته مناطق هم مرکز مي‌دانست كه هر منطقه آن به كار معيني اختصاص دارد.

نظریه بخش های متحدالمركز

- در نظریه بخشها ، فرض بر این است که شهرها از مرکز به اطراف به صورت بخشهای مثلثی شکل ، مسکونی ، تجاری تفریحی و یا صنعتی ، توسعه می یابند.

پنج فراگرد عمده بوم شناختي

- تراکم : يعني جمع شدن آدمها و تسهیلات در يك مكان جغرافیایی به نسبت تنگی .
- تمرکز، يعني دور هم جمع شدن افرادی که کارکردهای اقتصادی و خدمات ضروری را انجام می دهند.

پنج فراگرد عمده بوم شناختي

- تمرکز زدایی: یعنی پراکنده شدن آدمها و تسهیلات شهری در يك ناحیه گسترده .
- انشعاب: یعنی جمع شدن آدمهاي داراي فرهنگ و اوضاع مادي يكسان در نواحی کوچکتر .

پنج فراگرد عمده بوم شناختي

- **تهاجم:** يعني اقامت يك گروه نوپديد در منطقه‌اي كه قبلاً در اشتغال گروه ديگري بوده است .

فراگرد بوم شناختي

تمرکز

تراکم

انشعاب

تمرکز زدایی

تهاجم

فصل 15

• رفتار جمعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. رفتار جمعی را تعریف کند .
 2. عوامل تعیین کننده رفتار جمعی را نام ببرد .
 3. ویژگی های سلب هویت فردی را بیان کند .
 4. انواع جماعت را نام ببرد .

رفتار جمعی با الگوهای بدون ساختار،
خودانگیزه، عاطفی و پیش‌بینی ناپذیر
مشخص می‌شود. شورش‌ها و شکل‌گیری
سریع‌مدها از نمونه‌های رفتار جمعی به شمار
می‌آیند.

ویژگی رفتار جمعی از دیدگاه اسملسر

اسملسر برای رفتار جمعی 6 ویژگی بیان می‌کند:

- 1- ترغیب ساختاری: به عنوان مثال مشکل اقتصاد بیمار در بسیاری از کشورها، زمینه اعتراض مردم را فراهم می‌کند.

ادامه بحث

2- فشارهاي ساختاري: وقتي مردم زير بار فشارهاي اقتصادي شديد، يکديگر را به واکنش در برابر اين وضع تحريك کنند.

3- باور تعميم يافته: هنگامي که همه بپذيرند که قدرت مادي دولت براي مقابله با گراني کاهش يافته است.

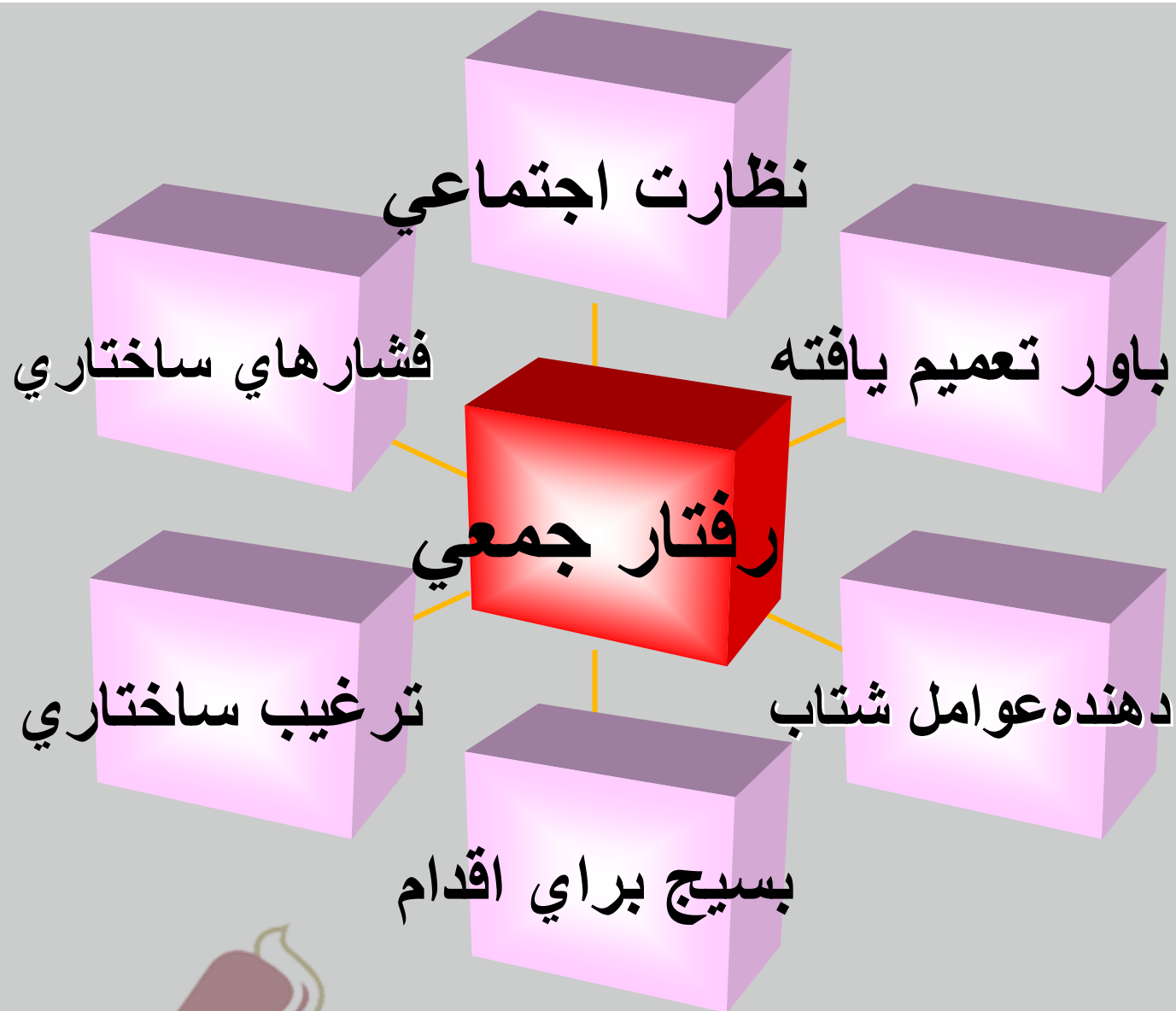
ادامه بحث

4- عوامل شتاب‌دهنده: رویدادهای خاص مثل شایعه در مورد نایاب یا کمیاب شدن ارزاق عمومی از عوامل شتاب‌دهنده هستند.

5- بسیج برای اقدام به پس از عوامل شتاب‌دهنده، گروه برای اقدام بسیج می‌شود.

ادامه بحث

6- عملکرد نظارت اجتماعی: موفقیت یا عدم موفقیت
شورش یا اعتراض به مکانیسم‌های نظارت اجتماعی
درون جامعه بستگی دارد.

عوامل سلب هویت فردی و خویشن‌داری از اعضای یک جمعیت:

1- ناشناسی: به دلیل عدم شناخت افراد از یکدیگر،
مسئولیت فردی به گونه‌ای موقت فراموش می‌شود.

ادامه بحث

2- حالت غیر شخصی: عضویت در جماعت و رفتار جمعی عموماً غیر شخصی است.

3- تلقین پذیری: به دلیل عدم وجود رهبری جاافتاده و الگوهای رفتاری پذیرفته شده، بیشتر بر اساس تلقین عمل می شود.

انواع جماعت

1- بیانگر: در این جماعت، اعضا، احساساتشان را به شیوه مسالمت‌آمیز بیان می‌کنند.

2- کنشگر: در این جماعت، کنشگر معطوف به هدف خاص است و خواستار وقوع یک نوع تغییر می‌باشد.

ادامه بحث

3- اوباش: جماعت کنشگري است که رفتارش ماهیت
خسونت آمیز دارد.

4- حضار: کنشگري که به شیوه انفعالي رفتار می کند.

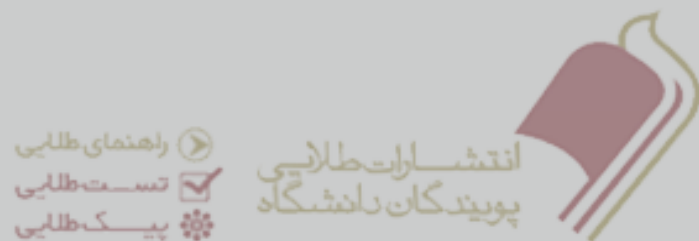
ادامه بحث

5- شورشي: با حمله و پر خاشگري، اعتراض جماعت نشان داده مي شود.

6- وحشت زده: وقتي جماعت به دليل يك خطر مشترك، دچار وحشت شديد مي شود.

فصل 16

• روابط نژادی و قومی

www.bookgolden.com

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. نژاد و گروه های قومی را تعریف کند .
 2. تصورات قالبی و پیش داوری را تعریف کند .
 3. روشهای اعمال تبعیض علیه اقلیت ها را بیان کند .
 4. واکنش گروه اقلیت را نام ببرد .

نژاد به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که بر اثر
نسل‌ها اختلاط درون‌گروهی، ویژگی‌های جسمانی یا
زیست‌شناختی مشترکی پیدا کرده باشند.

یک گروه قومی با ویژگی‌های فرهنگی مشترک
اعضایش مشخص می‌شود. این ویژگی‌ها عبارتند از
دین، زبان و ملیت.

تصویرات قالبی

- تصویرات قالبی به تعمیم‌هایی اطلاق می‌شوند که در مورد برخی از اقلیت‌های مذهبی، نژادی و قومی رواج دارند.

پيشداوري

پيشداوري به برداشت يا احساسی اطلاق می‌شود که شخص نسبت به اعضای یک گروه اقلیت دارد، اما تبعیض به الگوي رفتاري آشکاري گفته می‌شود که بر ضد یک گروه اقلیت جهت گرفته باشد.

روش‌هاي اعمال تبعيض:

1- نابودي: در اين فرايند اعضاي گروه اقليت به طور عمدي كشته مي‌شوند.

2- بيرون راندن: كه اعضاي اقليت به زور از سرزمينشان اخراج مي‌شوند.

3- جداسازي: كه در آن استقرار اجباري اقليت در مناطق مسكوني جداگانه مي‌شوند.

روش‌های جذب اقلیت‌ها:

1- ادغام: ادغام کامل دو فرهنگ غالباً از طریق ازدواج صورت می‌گیرد.

2- اختلاط نژادی: نژادی که ازدواج میان گروه‌های نژادی مختلف است.

ادامه بحث

3- کثرت‌گرایی فرهنگی: زندگی مسالمت‌آمیز گروه‌های اقلیتی در کنار هم با حفظ رسوم خود.

4- یکپارچگی: زندگی مسالمت‌آمیز گروه مسلط و اقلیت بدون جدایی و تنش در سایه فرهنگ مسلط.

واکنش‌های گروه اقلیت

- اقلیت‌ها به شیوه‌های گوناگونی در برابر چیرگی و تبعیض واکنش نشان می‌دهند معروفترین انواع این واکنش‌ها به قرار زیرند:

- فرهنگ‌پذیری: گروه اقلیت از طریق فراگرد فرهنگ‌پذیری، پذیرش و اقتباس فرهنگ مسلط سبک زندگی آن را نشان می‌دهد.

ادامه بحث

- فرهنگ‌پذیری کار دشواری است، زیرا رها کردن فرهنگ آشنا و مادرزادی و پذیرفتن یک فرهنگ ناآشنا و بیگانه، تنش‌های گوناگونی را برای فرد به بار می‌آورد.

ادامه بحث

- اعضاي گروه‌هاي اقليت براي آن‌که مورد قبول گروه مسلط قرار گيرند، گاه نام‌هايشان را عوض مي‌کنند و مي‌کوشند قیافه‌ي ظاهريشان را تغيير دهند.

- برخي از سياهان براي همين موهايشان را صاف و پوستشان را روشن مي‌کنند. تعويض نام در ميان کلیمیان و لهستانی‌هاي آمریکا رواج دارد.

ادامه بحث

- جداسازي داوطلبانه: اعضاي گروه اقليت از اين طريق داوطلبانه خودشان را از بقيه ي جامعه جدا مي سازند. آن ها از اين طريق مي توانند تسهيلات خاصي را براي خودشان فراهم آورند و در ضمن، رسومشان را نگهدارند.

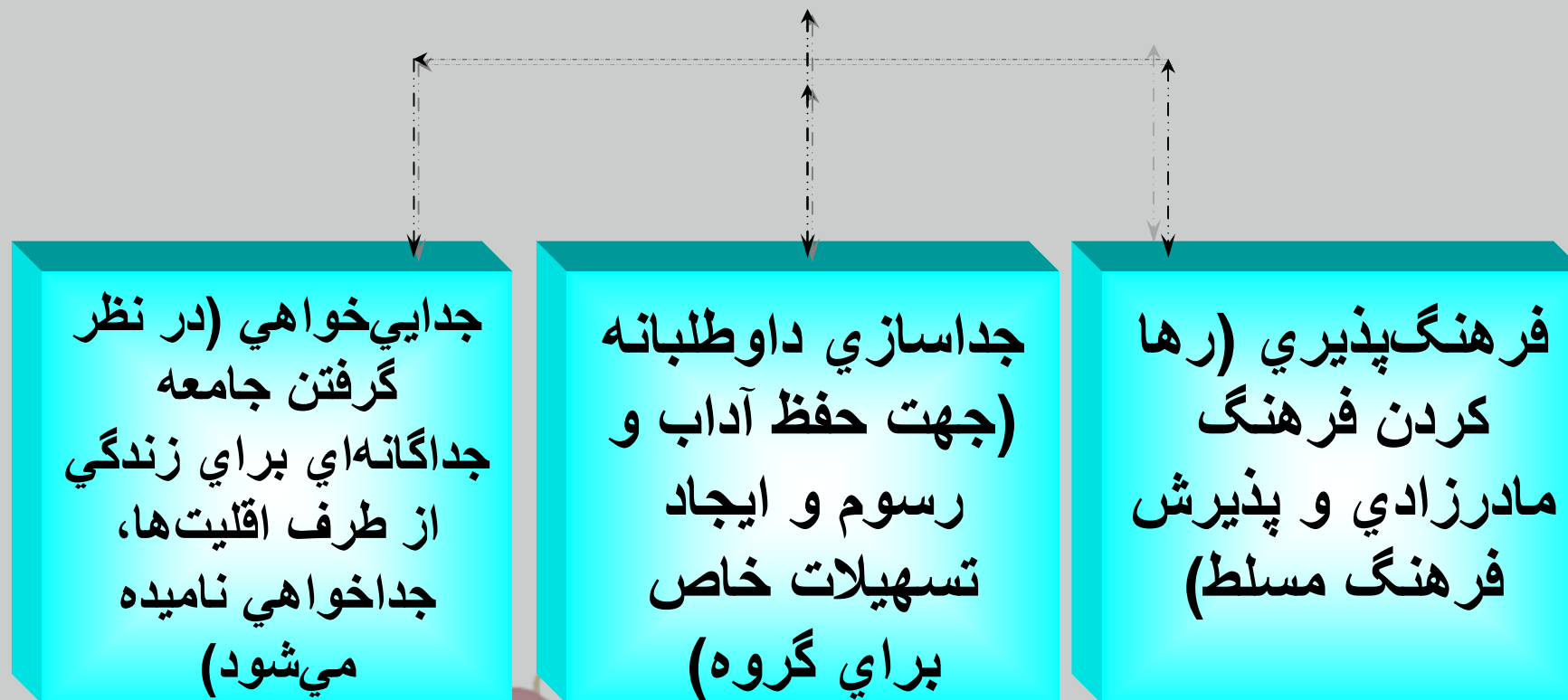
ادامه بحث

- بسیاری از سرخپوستان آمریکایی باقی ماندن در منطقه‌ی حفاظت شده را بر امتزاج با کل جامعه ترجیح دادند. آن‌ها از این طریق توانستند زبان، رسوم، سنت‌ها و باورهای سرخپوستی را نگه دارند.

ادامه بحث

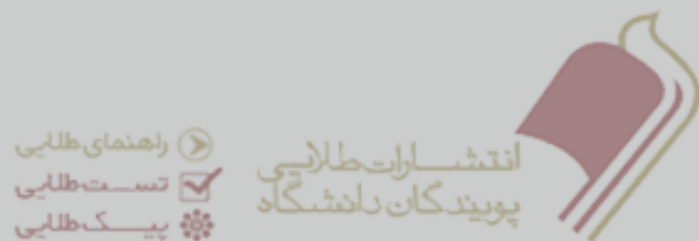
• جدایی خواهی: از طریق این فراگرد، گروه اقلیت جامعه‌ی جداگانه‌ای را برای خود تشکیل می‌دهد. این جامعه‌ی جدید غالباً از طریق ایجاد مرزهای جغرافیایی از جوامع دیگر جدایی‌شود.

واکنش‌های گروه اقلیت در برابر چیرگی و تبعیض

فصل 17

• سازمان های رسمی

www.bookgolden.com

اهداف درس

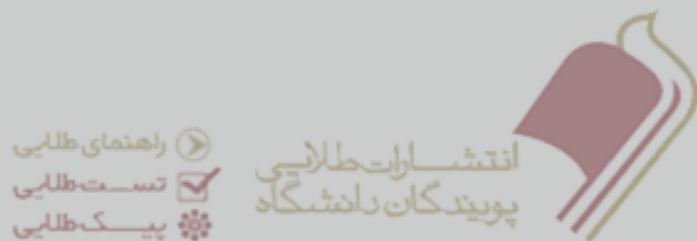
- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. سازمان رسمی را تعریف کند .
 2. ویژگی های دیوانسالاری را نام ببرد .
 3. واکنشهای فردی در برابر دیوانسالاری را نام ببرد .

• سازمان رسمي از گروهی از افراد ترکیب می‌شود که برای رسیدن به هدف خاصی گرد هم آمده باشند. وزارتخانه ها ، ارتش و دستگاه دادگستری ، سازمانهای رسمی به شمار می آیند.

دیوان سالاری

- دیوان سالاری به سلسله مراتبی از اقتدار و مسئولیت اطلاق می‌شود که یک سازمان رسمی برای هماهنگ کردن فعالیت‌هایش و رسیدن به هدف‌های تعیین شده‌اش از آن استفاده می‌کنند

تفاوت يك سازمان بسيار متشكل با سازمان داراي
تشكل ضعيف به ميزان خودمختاري اعضايشان
مربوط است.

راهنمای طلایی
تست طلایی
پیک طلایی

انتشارات طلایی
پویندگان دانشگاه

www.bookgolden.com

ویژگی‌های سازمان‌های رسمی

ویژگی‌های سازمان‌های رسمی عبارتند از:

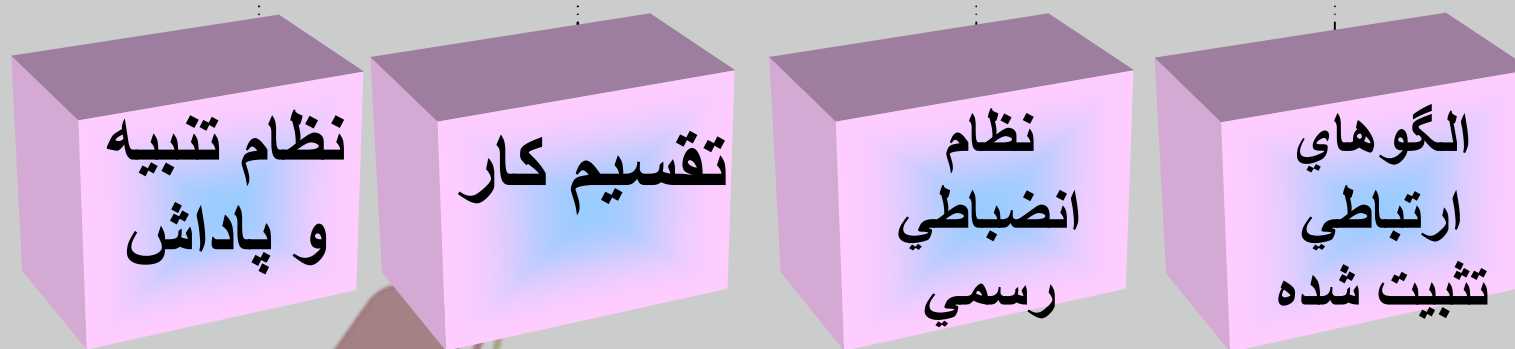
- الگوهای ارتباطی تثبیت شده

- نظام انضباطی رسمی

- تقسیم کار

- نظام تنبیه و پاداش

ویژگی‌های سازمان‌های رسمی

واکنش‌های فردی در برابر دیوان‌سالاری

- واکنش‌های فردی در برابر دیوان‌سالاری عبارتند از:

- شخصیت دیوان‌سالارانه عبارتند از عدم انعطاف پذیری مرد جهت تطبیق با موقعیت‌های جدید

ادامه بحث

- قالب‌گرایی به اطاعت کورکورانه از مقررات سازمان اطلاق می‌شود .
- جابه‌جایی هدف‌ها به جایگزینی اهداف شخصی به جای اهداف سازمانی گفته می‌شود .
- اخلاق حرفه‌ای پایبندی متخصصین سازمانی به اصول اخلاق حرفه اطلاق می‌شود .

فصل 18

• قدرت اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. قدرت اجتماعی را تعریف کند .
 2. راه های تشخیص قدرت را نام ببرد .
 3. قدرت شخصی و اجتماعی را تعریف کند .
 4. منابع قدرت را بیان نماید .
 5. شکل های اقتدار را توضیح دهد .

قدرت شخصی

- فردي که مي‌تواند مسير زندگي‌اش را بدون دخالت ديگران تعيين کند، قدرت شخصي دارد.

قدرت اجتماعی

- کسی که می تواند اعمال آدمهای پیرامون خودش را به گونه موثری داشته باشد ، دارای قدرت اجتماعی است .

منابع قدرت

منابع قدرت عبارتند از:

1. توانایی نگهداری و نظارت بر منابع مالی
2. توانایی ناشی از اشغال يك سمت با نفوذ دولتي
3. توانایی ایجاد و حفظ يك كسب و کار موفق
4. توانایی كسب قدرت سياسي

منابع قدرت

کسب و کار موفق

سمت با نفوذ دولتی

منابع مالی

کسب قدرت سیاسی

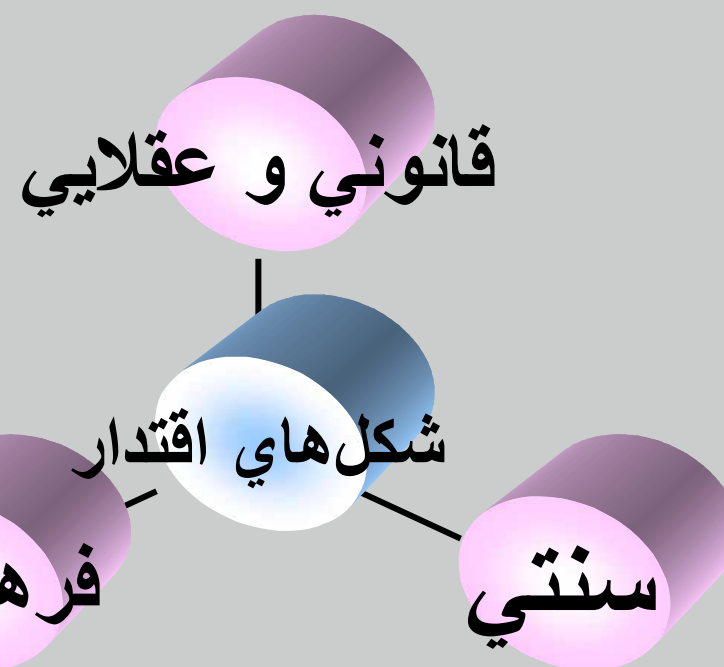
شکل‌های اقتدار

شکل‌های اقتدار عبارتند از:

1. اقتدار قانونی و عقلایی

2. اقتدار سنتی

3. اقتدار فرهمندانه

راه‌های تشخیص قدرت

راه‌های تشخیص قدرت عبارتند از:

- 1- رهیافت اشتهار که قابل اعتمادترین افراد اجتماع مورد بررسی , پاسخ می‌دهند که قدرتمندترین افراد چه کسانی هستند.

ادامه بحث

2- رهیافت مقامي که بعد از تهیه لیست افراد صاحب قدرت اجتماع، تعیین می‌شود کدام سمت حیاتی است.

ادامه بحث

3- رهیافت تصمیم‌گیرانه که محقق به مشاهده کسانی که در فرایند تصمیم‌گیری نقشی دارد می‌پردازد و مشخص می‌کند چه کسی قدرتمندتر است.

راه‌های تشخیص قدرت

تصمیم گیرانه

مقامی

اشتهاری

- - مارکس, مالکان وسایل تولید را گروهی می‌داند که قدرت مسلط بر جامعه را در دست دارند.

راه‌های تشخیص قدرت

راه‌های تشخیص قدرت عبارتند از:

1. رهیافت اشتهار که قابل اعتمادترین افراد اجتماع مورد بررسی، پاسخ می‌دهند که قدرتمندترین افراد چه کسانی هستند .

راه‌های تشخیص قدرت

2. رهیافت مقامی که بعد از تهیه لیست افراد صاحب قدرت اجتماع، تعیین می‌شود کدام سمت حیاتی است .

راه‌های تشخیص قدرت

- 3. رهیافت تصمیم‌گیرانه که محقق به مشاهده کسانی که در فرآیند تصمیم‌گیری نقش دارند و مشخص می‌کنند چه کسی قدرتمندتر است.

فصل 19

• جنبش‌های اجتماعی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. جنبش اجتماعی را تعریف نماید .
 2. ویژگی جنبش های اجتماعی را نام ببرد .
 3. مراحل جنبش های اجتماعی را توضیح دهد .

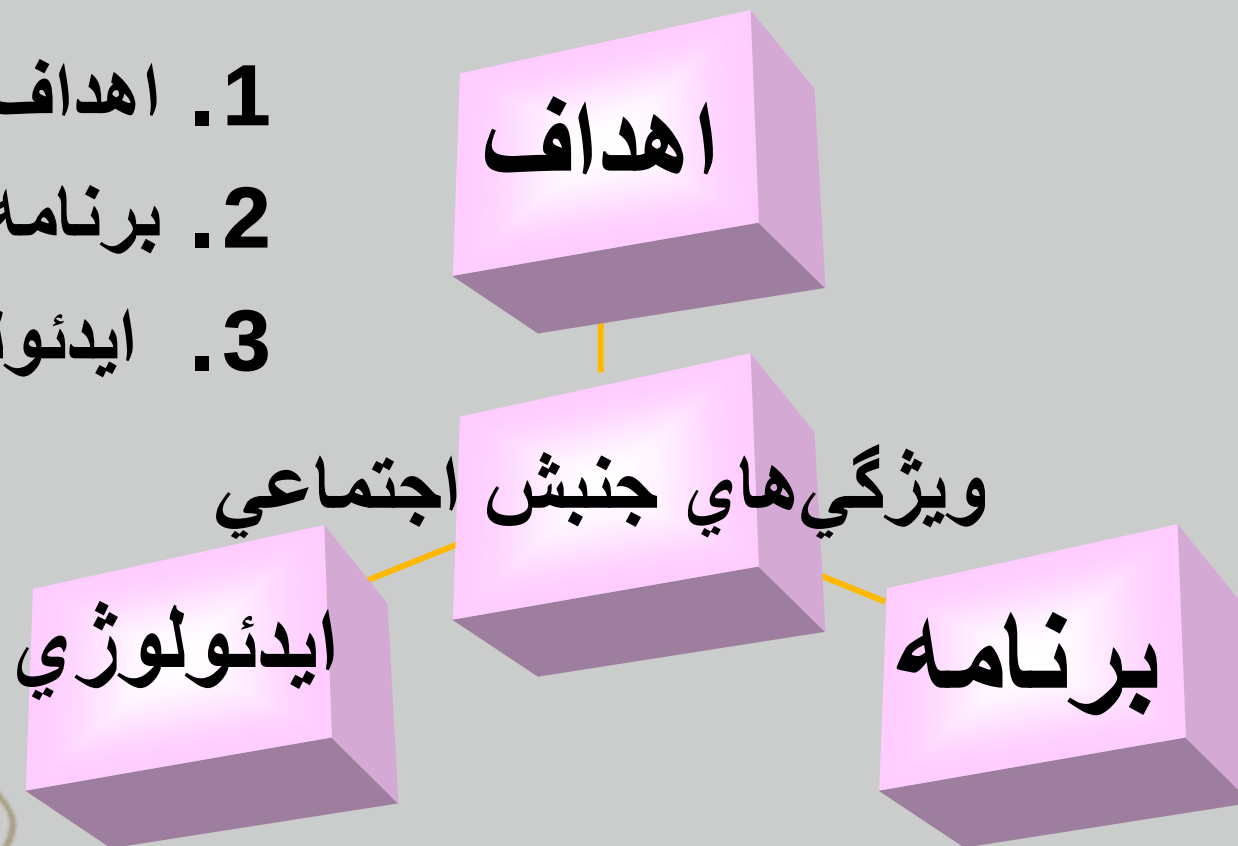
جنبش اجتماعي

- - جنبش اجتماعي هنگامي بوجود مي آيد که گروه سازمان يافته اي درصدد تغيير عناصر ي از جامعه برمي آيد.

- تفاوت جنبش اجتماعي يا نهاد در اين است كه نهاد داراي تداوم است اما جنبش اجتماعي در مقايسه با نهاد دوام كمترى دارد.

ویژگی‌های جنبش اجتماعی عبارتند از:

1. اهداف
2. برنامه
3. ایدئولوژی

ویژگی‌های جنبش‌های اجتماعی

ایدئولوژی

برنامه

اهداف

مراحل جنبش‌هاي اجتماعي:

1. مرحله ناآرامي ← ناخرسندي گسترده.
2. برانگيختگي ← رهبران مردم را تحريك مي‌كنند.
3. تشكّل ← تشكيلات رسمي ← سلسله مراتب و روشن كردن ايدئولوژي صورت مي‌گيرد

مراحل جنبش‌های اجتماعی

نهادمند شدن

تشکل

برانگیختگی

مرحله ناآرامی

مراحل جنبش‌هاي اجتماعي:

- نهادمند شدن با ویژگی‌هاي
 دیوانسالاري
 رهبري منضبط

www.bookgolden.com

فصل 20

• دگرگونی اجتماعی و فرهنگی

اهداف درس

- از دانشجویان انتظار می رود پس از پایان این برنامه :
 1. دگرگونی اجتماعی و فرهنگی را تعریف کند .
 2. عوامل مؤثر در دگرگونی ها را نام ببرد .
 3. راه های مطرح شدن دگرگونی در جامعه را بیان نماید .
 4. برنامه ریزی اجتماعی را تعریف کند .

دگرگونی اجتماعی

- هر گونه دگرگونی در ساختار جامعه، دگرگونی اجتماعی نامیده می‌شود. دگرگونی‌های اجتماعی را باید از دگرگونی‌های فرهنگی جدا دانست زیرا این نوع دگرگونی‌ها در فرهنگ جامعه رخ می‌دهند.

عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی

- عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی و فرهنگی عبارتند از:

- 1- عوامل جغرافیایی
- 2- عوامل تکنولوژیک
- 3- ایدئولوژی
- 4- رهبری
- 5- جمعیت

عوامل مؤثر در دگرگونی‌های اجتماعی

ایدئولوژی

تکنولوژیک

عوامل جغرافیایی

رهبری

جمعیت

راه‌های مطرح شدن دگرگونی در جامعه

1- اشاعه: عبارت از مطرح شدن یک عضو نو در جامعه از طریق فرهنگ خارجی.

2- ابداع: آفرینش یک چیز نو است از طریق ترکیب عناصری که در فرهنگ داخلی یک جامعه وجود دارند.

مطرح شدن دیگرگونی

ابداع

اشاعه

برنامه ریزی اجتماعی

- برنامه ریزی اجتماعی به کوششی که دانشمندان اجتماعی به عمل می‌آورند تا فراگرد دگرگونی اجتماعی را به گونه‌ای هدایت کنند که این دگرگونی‌ها تا آن جا که ممکن است به سود جامعه تمام شوند، اطلاق می‌شود.